TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

2024

TOHUMCULUK SEKTÖR RAPORU

TURKTOB
TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ
www.turktob.org.tr

bisab bitki ıslahçıları alt birliği
füab Fidan Üreticileri Alt Birliği
fidebirlik FİDE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ
SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ SÜSBİR 2008
TODAB Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği
TSÜAB TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ
TYAB TOHUM YETİŞTİRİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

TOHUM
GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

TÜRKTOB

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

TOHUMCULUK SEKTÖR RAPORU 2024

2023 yıl sonu verileriyle hazırlanmıştır.

Baskı Tarihi: Haziran 2024

bisab bitki ıslahçıları alt birliği · füab Fidan Üreticileri Alt Birliği · fidebirlik FİDE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ · SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ SÜSBİR 2008 · TODAB Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği · TSÜAB TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ · TYAB TOHUM YETİŞTİRİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

s.5 YÖNETİCİ ÖZETİ

s.11
TOHUMCULUĞUN TARİHÇESİ VE ÖNEMLİ GELİŞMELER
-DÜNYA
-TÜRKİYE

s.15
TOHUMCULUK SEKTÖRÜNÜN DURUMU
- ÜRETİM MİKTARLARI
- DIŞ PİYASALARDAKİ DURUM
- ÇEŞİT SAYILARI
- AR-GE

s.27
YAPISAL VE KURUMSAL ORGANİZASYON
- ÖRGÜTLENME
- ALT BİRLİKLER
- TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

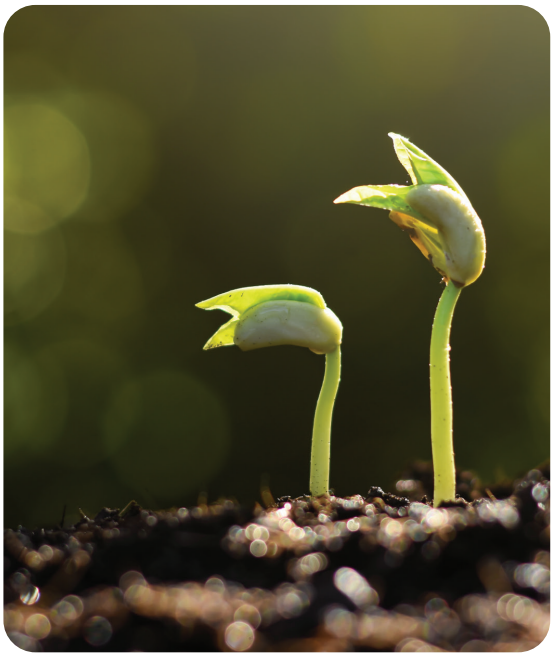

s.29
POLİTİKA ÖNERİLERİ
- MEVZUAT KONUSUNDA YAPILMASI GEREKENLER
- İHTİYAÇ VE DESTEKLEME TALEPLERİ
- PROBLEMLER VE ÇÖZÜMLER
- SERTİFİKALI TOHUMLUK ÜRETİMİ NASIL ARTIRILABİLİR?
-TOHUMLUK DIŞ TİCARETİ NASIL ARTIRILABİLİR?

YAPILACAKLAR
- YÖNETİŞİM
- AR-GE VE YENİLİKÇİLİK
- REKABETÇİLİK
-KAYIT DIŞILIK İLE MÜCADELE
s.41

s.43 **HEDEFLER**

YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye'de bitki ıslahı ve tohum üretimi faaliyetleri 1920'li yıllarda başlamıştır. İlk yıllarda çalışmalar kamu ağırlıklı yürütülmüş, 1980 yılından itibaren ise serbest piyasa koşullarında, dünyadaki ve ülkemizdeki; teknolojik, ticari, bilimsel gelişmeler ve tohum sistemlerindeki standartlar esas alınarak birçok konuda düzenlemeler yapılmıştır. 2004 yılında, 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'un, 2006 yılında ise 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun çıkarılması ve bu yasalarla ilgili ikincil mevzuatların uygulamaya konulması ile birlikte sektöre önemli bir ivme kazandırılmış ve bitki ıslahı ile tohumluk üretimi ve ticaretinde çok önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Tohumculuk Kanunu ile birlikte 7 alt birlik ve bunların oluşturduğu bir üst birlik olarak "Türkiye Tohumcular Birliği" kurulmuştur. 2024 yılı Mart ayı itibarıyla alt birliklerin üye sayısı 78.720'ye ulaşmıştır.

Bu gelişmelere paralel olarak tescil ettirilen ve üretim izni alınan çeşit sayısı artmış ve Ocak 2024 itibarıyla tarla bitkilerinde 5.952, sebzelerde 8.190, meyve ve asmada 1.926 çeşit olmak üzere toplam 16.068 tescilli çeşit sayısına ulaşılmıştır. Yine Ocak 2024 tarihi itibarıyla tarla bitkilerinde 708, sebzelerde 626, meyve ve asmada 24 olmak üzere toplam 1.138 üretim izinli çeşit vardır.

Çeşit sayısındaki artışa paralel olarak tohumluk üretim miktarları da artmıştır. 2023 yıl sonu itibarıyla 1.300.020 ton sertifikalı tohumluk, 112.3 milyon adet meyve fidanı, 3.8 milyon adet asma fidanı, 75 milyon adet çilek fidesi, tahminen 6 milyar adet sebze fidesi ve 2.1 milyar adet süs bitkisi üretilmiştir.

Üretim miktarlarındaki bu olumlu gelişmeler ticarete de yansımış ve 2023 yılında 793 milyon dolarlık bir dış ticaret hacmi oluşmuştur. İthalat ile ihracat arasındaki denge hızla ihracat lehine gelişmeye başlamış ve 2018 yılında sektör ilk defa ithalattan daha fazla ihracat yapmış ve bu oran %108 olmuştur. 2023 yılında ise ihracatın ithalatı karşılama oranı %147 olmuştur.

"2018 yılında sektör ilk defa ithalattan daha fazla ihracat yapmış ve bu oran %108 olmuş, 2023 yılında ise %147'ye yükselmiştir."

Bütün bu gelişmelere rağmen sektörün, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da aşağıdaki alanlarda yapılması gereken bazı mevzuat düzenlemelerine, yeni desteklemelere ve bazı problemlerin çözülmesine ihtiyacı vardır.

Mevzuat Konusunda Yapılması Gerekenler

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2006 yılından bu yana geçen süre içinde, Kanun'da değişmesi gereken hususlar konusunda önemli bir veri birikimi oluşmuştur.

Bu birikimin ışığı altında bazı önemli değişiklik önerileri aşağıda sıralanmıştır:

Kanun'un 12. maddesi 1. fıkrası a) ve f) bentleri ile 3. fıkrasında düzenlenen fiiller için Kanun'da öngörülen 5 yıl süreli faaliyetten men yaptırımının, Anayasa'nın orantılılık ilkesine aykırı olması ve tohumculuk sektörünün lokomotifi olan üretici işletmelerinin istihdam kapasitesi üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle kaldırılması uygun olacaktır.

Kanun'un 24. maddesinde belirtilen %0,3 komisyonun toplanmasında yaşanan güçlükler dikkate alınarak bu oran, %0,1 olarak değiştirilmiş, ancak birliklerin bu konuda üyelerin bilançolarını inceleyebilmelerine ve gerekirse vergi dairelerinden bilgi talep edebilmelerine imkân tanıyacak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nda değişiklik yapılarak sertifikalı tohumlukların borsa tescilinde ticaret borsası kesintisi yapılmaması sektör için önemli bir destek olacaktır.

5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da **"Tohumculuk sektörü için firmanın ülke içerisindeki AR-GE merkezlerinin toplamında istihdam edilecek en az tam zaman eş değer AR-GE personeli sayısı beş olarak belirlenmiştir."** şeklinde değişiklik yapılması faydalı olacaktır.

Bununla birlikte bazı yönetmelik ve alt mevzuatlarda da uygulamada karşılaşılan sıkıntılara ve yeni teknoloji ve bilimsel gelişmelere göre düzenlemeler yapılmasında fayda görülmektedir. Bunlar; başta Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği olmak üzere 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun alt mevzuatının güncellenmesi, mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan mevzuattaki çakışmaların giderilmesi, tohum şirketleri ile ilgili ***"Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluş Yetkisi"*** kriterleri ile tohum üreticilerinin ve işleyicilerinin yetkilendirilmesi ve denetlenmesi kriterleri ve esaslarının yeniden düzenlenmesi, Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği'nde değişiklik ve özel, bağımsız ve akredite ***"Ulusal Tohum ve Bitki Sağlığı Laboratuvarı"*** kurulması için mevzuat altyapısının oluşturulması olarak özetlenebilir.

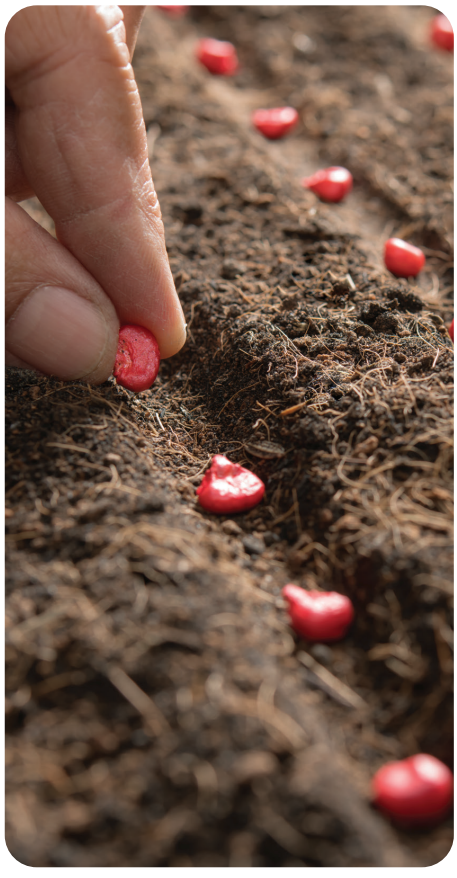

İhtiyaçlar ve Destekleme Talepleri

AR-GE Çalışmalarının Desteklenmesi

Tohumculuk sektörünün en önemli ihtiyacı, araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmalarının yeteri kadar ve sürekli yapılabilmesi ve üretilen bilgi ve teknolojinin sektör tarafından kullanılabilmesidir. Bu kapsamda en önemli konu ise bitki ıslahı çalışmaları, tohum bilimi ve tohum teknolojileri alanında yapılan araştırmalar ile çeşit geliştirme çalışmalarıdır. Bu anlamda ihtiyaç ise; yüksek verimli, kaliteli, stres şartlarına, hastalık ve zararlılara dayanıklı, tüketim tercihlerine uygun çeşitlerdir. Ancak bu çalışma, önemli olduğu kadar da zor, büyük yatırım gerektiren ve uzun zaman alan bir faaliyettir. Bu nedenle öncelikle çeşit geliştirme çalışmaları olmak üzere tohum bilimi ve tohum teknolojileri alanındaki AR-GE faaliyetleri desteklenmelidir.

Fidan, Fide ve Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi

Bahçe bitkileri sektörünün ülkemiz için önemli bir ekonomik potansiyele sahip olması ve sertifikalı fidan üretiminin yeterli olmaması nedeniyle, yerli sektörün faaliyetine devam edebilmesi ve sertifikalı fidan üretimi için gerekli yatırımı yapabilecek sermayeye ulaşabilmesi için, standart fidan üretimi de dâhil; tüm sertifikalı fidan üretiminin, materyal üretimlerinin ve üreticilerinin desteklenmesi faydalı görülmektedir.

Fide sektörü, potansiyelinin henüz %25'ini karşılar durumdadır. Hızla gelişen fide üretimi faaliyetlerinin ve özellikle yatırımı çok yüksek olan aşılı fide üreticilerinin desteklenmesine ihtiyaç vardır.

Süs bitkileri üreticilerinin desteklenmesi, hem üretimin kayıt altına alınması hem de sektörün ihracat miktarının arttırılması açısından önemlidir.

Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin, Tohum Dağıtıcılarının ve Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi

Sektörde bitki ıslahı ve üretimiyle ilgili önemli bir ayağı oluşturan tohum sanayici ve üreticilerinin desteklenmesi, ülke ihtiyaçlarının karşılanması ve yeterli miktarda sertifikalı tohum üretimi açısından önemlidir.

İyi bir dağıtım sisteminin oluşturulabilmesi açısından tohum dağıtıcılarının KOBİ desteklerinden istifade etmesi ve kümeleşme oluşturanlara tohumluk ambarı vb. yapılmasında uygun şartlarda kredi veya hibe verilmesi sağlanmalıdır.

Sertifikalı tohum yetiştiriciliği ciddi bir bilgiye sahip olmayı gerektiren bir iştir. Bu nedenle tohum yetiştiricileri belirli süre bitki grubu bazında eğitilmeli ve sadece sertifika belgesi olan tohum yetiştiricileri desteklenmelidir. Desteklemeler sayesinde tohum yetiştiriciliği cazip hâle geleceği için yetiştirici sayısında değişkenlik azalacak, dolayısıyla bu kitle için hizmet sağlamak kolaylaşacak, bu şekilde tohumluk üretiminin artması sağlanacaktır.

Sektörün, bu finans ve desteklenme ihtiyaçlarının yanında çözülmesi gereken başka bazı problemleri bulunmaktadır.

Problemler ve Çözümleri

KDV Uygulamalarından Kaynaklanan Problemler

Fide, fidan, süs bitkileri ve tohumda farklı KDV uygulamaları, bazı alanlarda haksız rekabete yol açtığından üretici ve kullanıcıların mağdur oldukları görülmektedir. Bu durumun düzeltilmesi ve KDV oranının tüm tohumluklarda (süs bitkileri dâhil) %1 olması gerekmektedir.

Tarımsal Krediye Erişimde Yaşanan Problemler

Tohumculuk sektörü ağırlıklı olarak T.C. Ziraat Bankası tarafından, ***"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince (TKK) Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli (sıfır faizli) Yatırım ve İşletme Kredisi"*** imkânlarından faydalanmaktadır. Ancak bu kredinin kullanımının kolaylaştırılması, kullanımında AR-GE'nin öncelikli olması ve vadenin en az 10 yıla çıkarılması gerekmektedir.

Bu kredilerin Halkbank ve Vakıfbank gibi diğer kamu bankalarından da kullandırılması ile rekabet ortamının oluşması ve rekabetin getirdiği iyileşmenin uygulamaya yansıması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak sektörün finans ihtiyacının çözümünde sektöre uygun modellerin ve uygulamaların geliştirilmesi beklenmektedir.

Birliklere Üyelik Şartının Takibi

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'na göre alt birliklerle ilgili 5. bölümün üyelikle ilgili olan 17. maddesinde, ***"Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır."*** ifadesi yer almaktadır.

Buna rağmen birliklere üye olmadan faaliyet yürütenlerin olduğu görülmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı il müdürlüklerince bu durum daha yakından takip edilmeli ve önlenmelidir.

Ayrıca her türlü kamu alımlarında ve desteklemelerinde birlik üyeliği aranması şart olmalıdır.

Kayıt Dışı ve Kaçak Satışların Önlenmesi

Tohumculuk Kanunu ile tohumluklarda standartlar yükseltilmiş ve kalite arttırılmıştır. Ancak bu uygulamalar nedeniyle üretim maliyeti artmaktadır.

Diğer taraftan, kendi ürününden mahsul ayırıp tohumluk olarak kullanan çiftçiler hariç, ticari amaçlı mahsul eleyerek piyasada; kontrol edilmemiş, sertifika ve etiket almamış, kayıt dışı ve denetimsiz tohumluklar ile birliklere üye olmadan tohumluk üretip pazarlayanlardan dolayı, haksız rekabet oluşmakta; kaçak üretimlerin fiyatlarının ucuz olması nedeniyle, yasal üreticilerin üretimleri ellerinde kalmaktadır.

Etkin piyasa denetimleri ile bu sorunu çözmenin yanında, etik kurallara uyarak ödül sistemi ile otokontrol sağlayacak yöntemler geliştirilebilir.

Sektörün en önemli sorunu olan bu haksız rekabet çözülürse sertifikalı tohumluğun kalitesi ve sertifikalı tohumluğa talep hızla artacaktır.

Mevsimlik İşçi Kullanımı ile İlgili Sorunlar

Mevcut İş Yasası'nda 50'ye kadar işçi çalıştıran tarım işletmeleri, sezonluk işçilerin sezon sonu çıkışlarında ihbar ve kıdem tazminatından muaf tutulmaktadır.

Sektörün, özellikle fide işletmelerinin, zaman zaman çalıştırmak durumunda olduğu işçi sayısı 50'yi geçmekte, bu kuruluşlar ihbar ve kıdem tazminatı muafiyeti hakkını kaybetmektedirler. Bu durumun da acilen düzeltilmesi gerekmektedir.

Döner Sermaye Ücretlerinin Yüksekliği

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığınca döner sermaye ücretleri her yıl düzenli bir şekilde arttırılmaktadır. Ülkemizin tarımı için stratejik bir girdi olan tohumluğun üretimine ve dış ticaretine ilişkin iş ve işlemlerden alınan ücretler tohumculuğun geliştirilmesi açısından daha düşük tutulmalıdır.

Mevcut uygulama kayıt dışı üretimi teşvik eder niteliktedir.

Ayrıca dış ticaret ile ilgili analiz, iç ve dış mekân süs bitkilerinde kontrol ücretlerinin gözden geçirilerek daha makul seviyelere çekilmesi uygun olacaktır.

Tohumculuk İşletmelerinin Sanayi İşletmesi Sayılmaması

Tohumculuk işletmelerimiz 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu kapsamında sanayi işletmesi olarak değerlendirilmemektedir. Bu şirketlerin sanayi işletmesi olarak kabul edilmesi ile tohumculuk sektörü KOBİ kapsamına alınacak, hâlihazırda uygulanmakta olan desteklerle birlikte sanayi kavramı kapsamındaki destekler ile KOSGEB desteklerinden tohumculuk şirketlerinin yararlanmaları mümkün olacak ve üretim kapasiteleri artacaktır. Böylece sertifikalı tohumluk üretiminin arttırılmasına ve dolaylı olarak da kaliteli üretim ve pazar imkânları ile ülke ekonomisine fayda sağlanmış olacaktır.

TİGEM Arazilerinin Kiralanmasındaki Sorunlar

Özellikle yabancı tozlanan bitki türlerinde, izolasyon yönüyle tohumluk üretimine uygun olması ve geniş arazilere sahip olması dolayısıyla tercih edilen TİGEM arazilerinde yıllık kira ücretinin çok yüksek olması, kira ödendiği hâlde teminat alınması, sözleşmede yer alan gecikme cezasının yasal faiz oranları ile kıyaslanamayacak derecede yüksek olması nedeniyle, TİGEM arazilerini kiralamak cazip olmamaktadır.

Bu konuyla ilgili maliyeti düşürücü tedbirler alınmalıdır.

Sertifikalı tohumluğun üretimi kadar tanıtımı ve çiftçilerin bu konuda bilinçlendirilmeleri de önem arz etmektedir.

Tohumculukla İlgili Bilgi Kirliliği

Tohumculukla doğrudan ilgisi ve yeterli bilgisi de olmayan birtakım kişilerin veya kuruluşların bilmeden veya kasıtlı olarak sektörle ilgili gerçek dışı, araştırma verilerine dayanmayan ve bilimsel temelden uzak bilgiler açıkladıkları ve bazı iddialar öne sürdükleri görülmektedir. Bu durum kamuoyunda bilgi kirliliğine ve kafa karışıklığına sebep olmakta ve sektörün yakaladığı ivmeyi olumsuz etkilemektedir.

Sektör olarak bu konu yakından takip edilmekte, gerekli düzeltme ve tekzipler yapılmaktadır. Ancak tohumculukla ilgili kamuoyu oluşturulması ve bilgi kirliliğinin önlenmesi konusunda Tarım ve Orman Bakanlığının desteğine ihtiyaç vardır.

Sertifikalı Tohumluk Üretimi Nasıl Arttırılabilir?

Tohumculuk sektörünün altyapısı ve tohum işleme kapasitesi, talebe bağlı olarak, hâlihazırda üretilen sertifikalı tohumluk miktarından daha fazlasını üretecek durumdadır. Bu nedenle sertifikalı tohumluk üretimini arttırmak için altyapı ve kapasite arttırımından ziyade, kaliteyi yükselten yatırımlar teşvik edilmeli ve yeni destekleme politikaları geliştirilmelidir.

Özellikle patates tohumluğu üretiminde zararlı organizmalardan ari, temiz arazi bulmaktaki güçlüklerin giderilmesi, münavebe, ön bitki standartlarına uyulması ve yabancı döllenen türlerde gerekli izolasyon mesafelerini sağlayacak arazi temini önemlidir. Bunun için, TİGEM arazilerinin kira bedellerinin düşürülmesi yanında, alternatif kamu arazilerinin de uzun süreli, makul fiyatlarla üreticilere kiralanması ve arazi toplulaştırma çalışmalarının sonuçlandırılması çözüm olarak görülmektedir.

Sertifikalı tohumluğun üretimi kadar tanıtımı ve çiftçilerin bu konuda bilinçlendirilmeleri de önem arz etmektedir. Bu hususta, sektör ve kamu kanalıyla yapılacak çiftçi eğitimi ve yayım çalışmalarına ağırlık verilmesinin de çok büyük faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca; süs bitkilerinde kamu alımlarında birlik üyeliği ve yerli üretim şartı aranmalı, alımlar üreticiden yapılmalıdır.

Fidan sertifikasyon sürecinin daha hızlı ilerlemesi için tedbirler geliştirilmeli ve özel sektöre yetki verilmelidir. Organize tarım bölgeleri mevzuatı bir an önce tamamlanıp süs bitkileri, fidan ve tohumculuk faaliyetlerinin hizmetine sunulmalıdır.

Tohumluk İhracatı Nasıl Arttırılabilir?

Tohumculuk sektörümüz bir taraftan iç piyasa ihtiyaçlarımızı karşılarken diğer taraftan da dış pazara açılmanın ve küresel tohum pazarında etkili bir şekilde yer almanın çabası içerisindedir. Sektör; araştırma geliştirme çalışmaları ile katma değeri yüksek, markalaşmış yeni çeşitlere ait tohum, çoğaltım materyali ve teknolojik ürünlerin dış ticarete konu edilmesi için yoğun çaba sarf etmektedir. Ancak ihracatımızın arttırılmasında beklenen nihai faydanın sağlanması için; ilgili bakanlıkların (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı ve T.C. Ticaret Bakanlığı) yabancı ülkelerdeki resmî prosedürler konusunda gerekli ticaret, gümrük ve bitki sağlığı anlaşmalarını, mevzuat uyumlarını sağlamalarına ve teknik engellerin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç vardır.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan ve değişik ülkelere gönderilen risk analiz raporlarının ilgili ülkelerde takibinin yapılması ve raporların kısa sürede sonuçlandırılması, Türkiye'yi o ülkeye tohum ihraç edebilir ülkeler listesine sokacaktır ki bu ihracatın başlatılması için olmazsa olmaz bir çalışmadır. Tohumda dış ticaretin başlatılması o çeşidin ihraç edilecek ülkede kayıt altına alınmasına bağlıdır. Türkiye'de tescil edilmiş ve ihracat potansiyeli olan çeşitlerin diğer ülkelerde kayıt altına alınmasına yönelik prosedürlerin azaltılması ve mali yönden destek sağlanması önem kazanmaktadır.

Son yıllarda mülga T.C. Ekonomi Bakanlığı mali desteği ile yapılan çalışmalar, Türkiye tohumculuk endüstrisinin dünyada tanınırlığı ve güven ortamı açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ancak atılan bu adımların sürekli olarak Bakanlık ve özel sektör iş birliği içinde takibi gerekmektedir. Bu ise ancak tarım ve ticaret müşavirlikleri ve sektör kanalı ile yerine getirilebilir.

Yapılacaklar

Bütün bu sorunlar ve ihtiyaçlarla birlikte sektörün de yapması gereken birtakım işler ve alması gereken sorumluluklar vardır.

Sektöre daha iyi hizmet verebilmek adına birliklerin kurumsal yapısı ile teknik ve hukuki kapasitesinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla 5 yıl için hazırlanan stratejik plan uygulanmıştır. Beş yıllık dönem sonu itibarıyla plan elden geçirilecektir.

Sektörün gelişmesinde en önemli gücün AR-GE olduğu bilinciyle hareket edilecektir. Bu kapsamda; sektördeki teknolojik gelişmeler takip edilerek üyeler sürekli bilgilendirilecek, AR-GE çalışmalarının artması için destek verilecek, bu faaliyetler özendirilecek ve bu alandaki altyapının güçlendirilmesi için çalışılacaktır.

Sektörün rekabet gücünün arttırılabilmesi için çaba gösterilecektir. Bir taraftan üretim maliyetlerinin azaltılabilmesi ve üretimde kalite için gerekli çalışmalar yapılırken diğer taraftan da ihracat imkânlarının artırılması için çalışılacaktır. Ayrıca kayıt dışılıkla mücadele için de gerekli her türlü çaba gösterilecektir.

Haksız rekabetin önlenmesi, tarımsal üretimin artırılması, çiftçi/tohumluk kullanıcısının korunması amacıyla kaliteli, ismine doğru, hastalık ve zararlılardan ari, standartlara uygun tohumlukların üretimi, satışı konularında ve kayıt dışılıkla mücadele için her türlü tedbir alınacaktır.

Hedefler

Tohum, dünya nüfusundaki artış ile ticari ve daha da ötesinde stratejik bir önem kazanmış ve bitkisel üretimde gıda zincirinin önemli bir halkası olmuştur. Ülkemizde de tohumculuğun, insanların beslenmesi ve tarımsal sanayinin ihtiyacı olan kaliteli ürünlerin temini için stratejik bir alan olarak kabul edilmesi, hatta millî güvenlik konseptinde değerlendirilmesi hâlinde bu sektörün hedeflerine daha hızlı ulaşabileceğini öngörmekteyiz.

Bu gelişimi sağlayacak önemli faktörlerin başında, küresel anlamda gelişme trendini dikkate almak suretiyle, ülkelerin kendi şartlarına uygun tohumculuk politikalarının belirlenmesi ve millî tohum endüstrilerinin oluşturulması gelmektedir.

Ülkemizin tohumculuk politikaları da bu yönde ilerlemekte ve gerek kamu gerekse özel sektör bağlamında belirlenen hedefler doğrultusunda hazırlanmaktadır.

Sektördeki bu olumlu ivmenin; kamunun da büyük desteği ve pozitif ayrımcılığı ile birlikte daha da artması ve sektörün kendi çeşit ve markalarını üretebilmesi için gerekli olan insan kaynağı, altyapı ve finans gücünü arttırabilecek tedbirlerin belli bir program dâhilinde alınması beklenmektedir.

Türkiye, dünya tohum ticaretinde 11. sırada bulunuyor. Hedefimiz, bu sıralamada en üst sıralarda yer almaktır.

Hedefimiz:

Dünya tohum ticaretinde 11. sırada olan yerimizi daha yukarı taşımak.

TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

1

TOHUMCULUĞUN TARİHÇESİ VE ÖNEMLİ GELİŞMELER

1. TOHUMCULUĞUN TARİHÇESİ VE ÖNEMLİ GELİŞMELER

1.1. Dünya

Yüzyıllardır mahsulden ayrılan ürün tohum olarak kullanılmaktayken, XIX. yüzyıldan itibaren ABD ve bazı AB ülkelerinde tohum bilimi ve tohumda kalite standartlarına yönelik çalışmalar sonucunda nitelikli tohum üretimine ve kullanımına başlanılmış ve tohum ticari bir değer kazanmıştır.

XX. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra gelişmiş ülkelerde tohumculuk kuruluşları yaygınlaşmış ve kamu, tohumluk üretim ve dağıtım sistemlerinden zaman içerisinde çekilerek yerini özel sektöre bırakmıştır. Buna paralel olarak 1970'lerden sonra özel tohumculuk kuruluşları AR-GE için önemli kaynaklar ayırarak yatırımlar yapmaya başlamıştır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, dünya tohumculuğunun gelişmesinde daima belirleyici ve önemli bir unsur olmuştur. Temelleri XIX. yüzyıla dayanan genetik bilimi, bitki ıslahı ve çeşit geliştirme faaliyetlerine giden yolu açmıştır. XX. yüzyıl başında uygulamaya konulan hibrit (melez) teknolojisi ise özel sektör girişimciliği ile ticari tohumculuk arasında güçlü ve etkili bir bağ kurmuştur. XX. yüzyıl sonundaysa modern biyoteknoloji ve rekombinant DNA teknolojileri ile tohumculuk yeni bir ivme kazanmıştır.

Tohumluk ticaretinin yaygınlaşması ile birlikte verimlilik ve kalite arayışları önem kazanmaya başlamıştır. Buna paralel olarak tohumculuk sektörünün ve tohumluk ticaretinin denetim altında tutulmasına olan ihtiyaç, en başından itibaren kendisini hissettirmiş ve XIX.yüzyılın sonuna doğru ilk ulusal tohum kalite laboratuvarları kurulmuş ve beraberinde tohumluk standartları belirlenmiştir.

1970'li yıllara kadar dünya ticaretinde tarımsal üretimin bir girdisi olarak tohumluk ticaretinin payı oldukça düşük seviyede seyretmiştir. 1970'lerden sonra dünya tohumculuğu pek çok bakımdan değişim göstermiştir. Gelişmiş batı ülkelerindeki tohumculuk firmaları; araştırma, üretim ve pazarlama faaliyetlerini diğer ülkelere doğru genişletmişler ve özellikle 1980'lerden sonra başlayan küreselleşme olgusu sonucu birçok ülke tohumculuk sektörünü geliştirme ve güçlendirme yönünde politikalar geliştirerek uygulamaya başlamış, sonuç olarak XXI. yüzyılın ilk yıllarında tüm dünyada kaliteli tohumluk üretimi, kullanımı, pazarlaması ve ticaretinde önemli gelişmeler olmuştur.

Ülkelerin çoğunun tohumculuk sektörünü stratejik ve millî bir konu olarak değerlendirmesi, diğer yandan tohumculuk endüstrisinin geçmişteki uluslararası organizasyon yapısının zayıflığı, karantina konularına farklı yaklaşımları, AR-GE imkânları, deniz aşırı üretim kapasitesi ile uluslararası dağıtım ve pazarlama vasıtalarının yetersizliği ile ülkesel tohumculuk düzenlemelerinin farklılığı gerek dış ticaret gerek üretimde kısıtlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktaydı.

XX. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra gelişmiş ülkelerde tohumculuk kuruluşları yaygınlaşmış ve kamu, tohumluk üretim ve dağıtım sistemlerinden zaman içerisinde çekilerek yerini özel sektöre bırakmıştır.

Zamanla başta fikrî ve sınai mülkiyet hakları kapsamında bitki ıslahçı haklarını ve uluslararası tohumluk üretim ve sertifikasyon sistemlerini düzenleyen/uygulayan gibi bir dizi yeni kurum ve organizasyon ortaya çıkarak uluslararası tohumluk ticaretini hızlandırmıştır.

Günümüzde tohumculuk sektörü, günden güne artan dünya nüfusunun gıda güvenliğinin sağlanması açısından tartışılmaz ve vazgeçilmez bir konu hâline gelmiştir.

Uluslararası tohumluk ticareti, tohumculuk sektöründe sağlanan gelişmelere paralel olarak son çeyrek yüzyılda önemli artışlar göstermiştir. Bu artışta, farklı ekolojilere uygun yeni çeşitler, tohumluk üretiminde ihtisaslaşma ve tohumculuk teknolojisinde sağlanan gelişmeler etkili olmuştur. 1970-2012 yılları arasında uluslararası tohumluk ticareti 10 kat artmıştır. Aynı dönemde uluslararası tohumluk ticaretindeki artış hızı, toplam dünya tohumluk pazarındaki artışa nazaran daha yüksek olmuştur.

1970'li yılların sonunda yaklaşık 1 milyar ABD doları civarında olan uluslararası tohumluk ticareti, 1980'li yılların ortasından itibaren hızla artmaya başlamıştır. 2012 yılı itibarıyla uluslararası toplam tohumluk ticareti yaklaşık 10,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu artış trendi günümüzde hâlen aynı hızda devam etmekte olup, uluslararası tohumluk ticaretinin en önemli iki ayağı AB ülkeleri ve ABD'dir.

Bugün itibarıyla dünya toplam tohumluk üretim değeri, yaklaşık 50 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Bu değerlendirmede ilk sıralarda ABD (12 milyar $), Çin (10 milyar $), Fransa (2,8 milyar $), Brezilya (2,1 milyar $) ve Kanada (2 milyar $) yer almaktadır. Ülkemiz ise 0,75 milyar $ ile bu sıralamada 11. sırada yer almaktadır.

Günümüzde tohumculuk sektörü, günden güne artan dünya nüfusunun gıda güvenliğinin sağlanması açısından tartışılmaz ve vazgeçilmez bir konu hâline gelmiştir.

1.2. Türkiye

Türkiye, coğrafi konumu ve iklim çeşitliliği açısından tarıma ve özellikle tohum üretimine çok uygun alanlara sahiptir. Yıllar içerisinde bu avantajını kullanarak hem tarımsal üretimin hem de tohumculuğun geliştirilmesi için gayret gösterilmiştir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren 1960'lı yıllara kadar daha ziyade geleneksel tedarik dediğimiz sistem ağırlıklı olmuştur. Bu dönemde devlet, tohumculuğun geliştirilebilmesi için birtakım adımlar atmaya başlamıştır.

1925 yılında farklı ekolojik bölgelerde tohum ıslah istasyonları kurulmuştur. 1926 yılında ilk defa anaçlık pancar tohumluğu ithal edilmiştir. 1950 yılında Devlet Üretme Çiftlikleri tohumluk üretimi ile görevlendirilmiştir. 1961 yılında ise ilk özel tohumculuk şirketi kurulmuştur. 1963 yılında 308 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun çıkmasıyla üretim ve tedarik sisteminde kamu ağırlıklı bir sisteme geçilmiş ve 1980 yılına kadar bu sistem devam etmiştir.

1980'li yıllardan itibaren Türkiye yeni çeşit arayışına girmiştir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tohumculuk politikalarında köklü değişikliklere yönelmiştir. Özel şirketlerin kendi tohumluklarının fiyatlarını belirlemesine izin verilmiştir. 1984 yılında özel şirketlerin tohumluk ithalatını ve ihracatını kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmıştır.

Bu yıllardan itibaren tohumluk üretim ve tedarik sisteminde özel sektörün ağırlığı artmaya başlamıştır. 1998 yılında Dünya Tohumculuk Federasyonuna (ISF) üye olunmuştur. 2004 yılında 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'un, 2006 yılında ise uluslararası standartlara, son ticari, bilimsel, teknolojik gelişmelere uygun ve AB mevzuatına uyumlu 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun çıkarılması ile birlikte sektörün önü açılmış ve tohumluk üretimi ve ticaretinde çok önemli gelişmeler sağlanmıştır. 2007 yılında da fikrî ve sınai mülkiyet hakları kapsamında yeni bitki çeşitlerinin korunması ve bitki ıslahçı hakları ile ilgili olarak Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği (UPOV) Sözleşmesi onaylanmıştır.

Bütün bu gelişmeler neticesinde tohumculuk sektöründe uluslararası pazarda rekabet gücü her geçen gün artan Türkiye'nin ihracatının ithalatı karşılama oranı giderek artmış ve fidan ve süs bitkileri dâhil edildiğinde 2023 yılında %147 olmuştur.

1925 Farklı ekolojik bölgelerde tohum ıslah istasyonları kuruldu.

1950 Devlet Üretme Çiftlikleri tohumluk üretimiyle görevlendirildi.

1961 İlk tohumculuk şirketi kuruldu.

1963 Çıkarılan yasayla üretimde ve tedarikte kamu ağırlıklı sisteme geçildi.

1984 Özel şirketlerin tohumluk ithalatına ve ihracatına kolaylıklar getirildi.

Tohumculuk sektöründe uluslararası pazarda rekabet gücü her geçen gün artan Türkiye'nin ihracatının ithalatı karşılama oranı da giderek artmış, fidan ve süs bitkileri dâhil edildiğinde 2023 yılında %147 olmuştur.

TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

2

TOHUMCULUK SEKTÖRÜNÜN DURUMU

2. TOHUMCULUK SEKTÖRÜNÜN DURUMU

2.1. Tohumculuk Sektöründe Üretim Miktarları

Tablo 1. Bazı Tarla Bitkileri ve Sebzelere Ait Tohum Üretim Miktarları (ton)

TÜRLER	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Buğday	421.588	403.769	484.204	485.225	508.191	426.658	483.957	500.574	501.556	454.451	493.498
Arpa	79.189	82.216	125.018	99.628	119.474	151.365	177.306	222.265	139.695	169.444	195.733
Mısır	38.576	66.578	56.671	52.791	58.118	62.230	44.889	68.430	70.041	79.876	92.551
Çeltik	7.629	9.334	8.945	12.958	10.491	10.565	9.886	9.975	11.607	8.890	9.404
Ayçiçeği	18.756	23.769	17.494	21.757	28.022	25.028	28.602	33.577	36.033	33.833	34.320
Soya	3.699	3.408	2443	3.664	4.101	3.230	3.960	3.937	4.497	3.064	3.195
Yer Fıstığı	171	151	139	206	197	160	213	232	347	149	189
Ş. Pancarı	896	1.163	1448	1.168	1.195	1.818	1.159	1.563	2.122	1.575	2.045
Patates	150.908	163.269	175.397	231.592	258.180	276.390	255.966	255.966	447.793	481.929	350.178
Pamuk	10.260	11.621	8.883	14.279	19.929	25.141	26.471	18.533	16.396	25.120	27.031
Nohut	1.603	1.726	2.305	4.059	10.658	31.990	35.643	19.537	16.024	19.567	13.896
K. Fasulye	54	44	109	179	624	1.032	3.925	1.998	4.008	3.521	1.439
Mercimek	2.078	305	1.140	14.505	12.290	22.011	35.670	36.043	44.845	46.434	48.672
Kanola	91	28	82	31	6	9	41	38	24	27	53
Sebze	1.576	1.656	2.782	3.291	3.832	2.042	2.117	2.206	2.776	3.200	2.991
Susam	3	3	0,0	18	0	3	0	13	2	6	1
Yonca	610	560	634	794	887	3.000	3.501	3.456	3.529	3.691	4.299
Korunga	12	46	30,7	188	385	307	773	556	382	399	1.333
Fiğ	385	686	974	1.114	1.139	1.572	1.526	2.487	2.993	4.168	3.202
Sorgum-s.otu	155	216	308	192	79	63	318	159	161	87	56
Aspir	750	807	644,3	772	975	361	289	150	304	541	226
Y. şalgamı	55	92	17,6	53	6	11	19	25	2	33	24
Y. pancar	8	5	38,5	36	31	10	1	0	0	0	0
Çim ve Çayır Otu	106	87	236	107	167	404	366	1.145	831	684	775
Y. bezelyesi	484	440	811	1.585	2.321	2.121	3.656	5.398	2.852	3.609	2.244
Diğerleri	4.035	4.369	6.355,7	9.319	8.067	11.795	14.279	15.933	15.424	17.038	12.667
TOPLAM	**743.193**	**775.909**	**896.298**	**957.925**	**1.049.361**	**1.059.316**	**1.134.533**	**1.241.760**	**1.324.244**	**1.361.336**	**1.300.020**

Şekil 1. Yıllar İtibarıyla Sertifikalı Tohumluk Üretim Miktarları (ton)

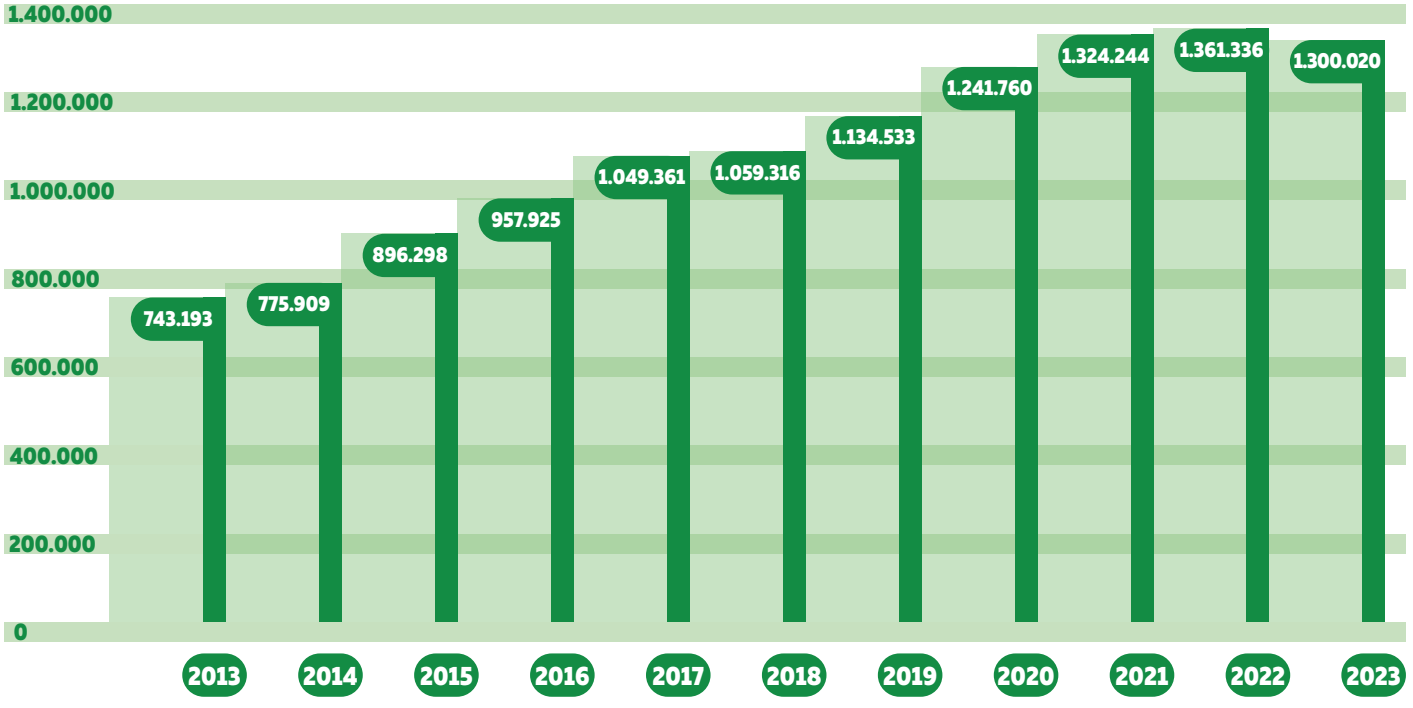

Şekil 2. Yıllar İtibarıyla Bazı Seçilmiş Ürünlerin Üretim Miktarları (ton)

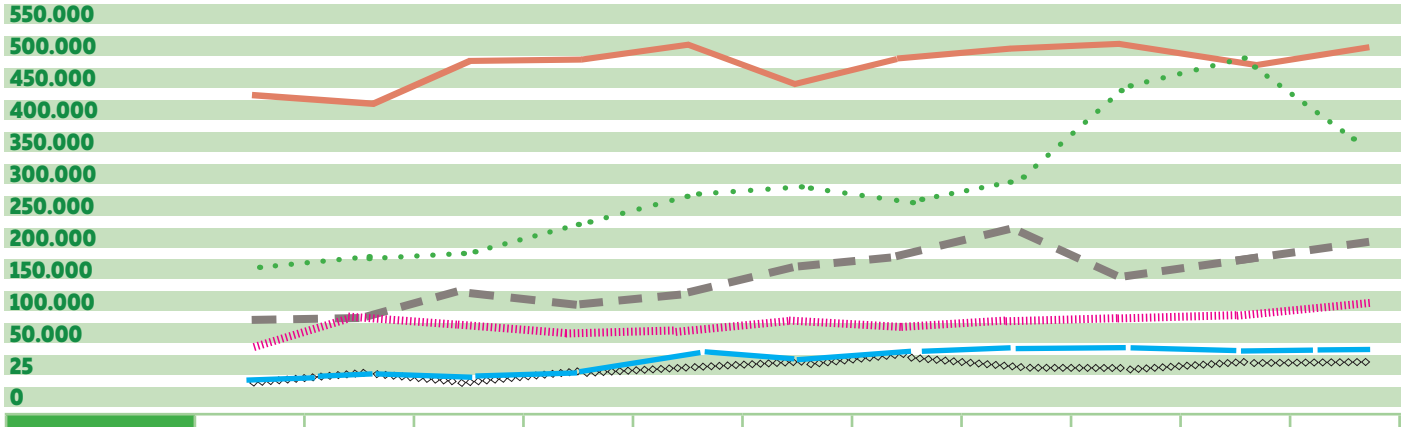

TÜRLER	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BUĞDAY	421.588	403.769	484.204	485.225	508.191	426.658	483.957	500.574	501.656	454.451	493.498
ARPA	79.189	82.216	125.018	99.628	119.474	151.365	177.306	222.265	139.695	169.444	195.733
MISIR	38.576	66.578	56.671	52.791	58.118	62.230	53.566	68.430	70.041	79.876	92.551
AYÇİÇEĞİ	18.756	23.769	17.494	21.757	28.022	25.028	28.602	33.573	36.011	33.833	34.320
PATATES	150.908	163.269	175.397	231.592	258.180	276.390	255.966	293.530	447.793	481.929	350.178
PAMUK	10.260	11.621	8.883	14.279	19.929	25.141	26.471	18.533	16.396	25.120	27.031

Tablo 2. Yıllar İtibarıyla Kamu ve Özel Sektör Tohumluk Üretimi (ton)

YIL	ÜRETİCİ	BUĞDAY	ARPA	SOYA	MISIR	AYÇİÇEĞİ	PATATES	PAMUK	SEBZE	YEM BİTKİLERİ
2013	Kamu	175.360	22.557	168	173	0	39	48	169	520
	Ö.Sektör	246.228	56.632	3.531	38.403	18.756	150.870	10.213	1.407	1.294
	Toplam	421.588	79.189	3.699	38.576	18.756	150.908	10.260	1.576	1.815
	Ö.Sektör %	58	72	95	100	100	100	100	89	71
2014	Kamu	145.439	10.771	153	584	0	11	47	3	711
	Ö.Sektör	257.809	71.444	3.255	65.993	23.769	163.259	11.574	1.653	1.422
	Toplam	403.769	82.216	3.408	66.578	23.769	163.269	11.621	1.656	2.133
	Ö.Sektör %	64	87	96	99	100	100	100	100	67
2015	Kamu	307.616	21.124	162	168	0,1	2,0	13	3	1.017
	Ö.Sektör	176.588	103.895	2.280	56.503	17.494	175.395	8.870	2.779	1.764
	Toplam	484.204	125.018	2.443	56.671	17.494	175.397	8.883	2.782	2.780
	Ö.Sektör %	64	83	93	100	100	100	100	100	63
2016	Kamu	151.436	11.251	38	411	0,2	6,5	1,2	1	1.007
	Ö.Sektör	333.789	88.377	3.625	52.380	21.757	231.586	14.278	3.289	3.061
	Toplam	485.225	99.628	3.664	52.791	21.757	231.592	14.279	3.291	4.068
	Ö.Sektör %	69	89	99	99	100	100	100	100	75
2017	Kamu	155.283	19.617	14	143	0,3	0,4	20,4	1,9	1.551
	Ö.Sektör	352.908	99.856	4.087	57.951	28.022	258.179	19.909	3.830	3.465
	Toplam	508.191	119.474	4.101	58.094	28.022	258.180	19.929	3.832	5.015
	Ö.Sektör %	69	84	100	100	100	100	100	100	69
2018	Kamu	170.199	22.496	1	31	0.5	109.3	10	1	1.570
	Ö.Sektör	256.459	128.869	3.229	62.198	25.028	276.280	25.131	2.041	5.850
	Toplam	426.658	151.365	3.230	62.229	25.029	276.389	25.141	2.042	7.420
	Ö.Sektör %	60	85	100	100	100	100	100	100	79
2019	Kamu	179.717	20.516	37	395	0.7	125	1.5	1	1.198
	Ö.Sektör	304.240	156.790	3.923	44.504	28.061	255.841	26.469	2.115	10.595
	Toplam	483.957	177.306	3.960	44.899	28.602	255.966	26.471	2.117	11.793
	Ö.Sektör %	63	88	99	100	100	100	100	100	90
2020	Kamu	149.934	22.652	58	45	2	379	9	3	6.753
	Ö.Sektör	350.640	199.613	3.879	68.385	33.571	293.151	18.524	2.203	18.432
	Toplam	500.574	222.265	3.937	68.430	33.573	293.530	18.533	2.206	25.185
	Ö.Sektör %	70	90	99	100	100	100	100	100	73
2021	Kamu	124.837	12.024	6	238	3	142	8	2	3.426
	Ö.Sektör	376.719	127.671	4.491	69.803	36.008	447.651	16.338	2.274	13.935
	Toplam	501.556	139.695	4.497	70.041	36.011	447.793	16.396	2.276	17.361
	Ö.Sektör %	75	91.4	99.8	99.7	100	100	100	100	80
2022	Kamu	129.557	22.996	22	129	15	152	19	3	3.591
	Ö.Sektör	324.895	146.448	3.042	79.747	32.818	481.777	25.101	3.197	20.393
	Toplam	454.452	169.444	3.064	79.876	33.833	481.929	25.120	3.200	23.984
	Ö.Sektör %	71,5	86	100	100	100	100	100	100	85
2023	Kamu	100.945	22.265	16	429	8	195	34	5	1.248
	Ö.Sektör	392.553	173.468	3.179	92.122	34.312	349.983	26.996	2.986	9.911
	Toplam	493.498	195.733	3.195	92.551	34.320	350.178	27.031	2.991	11.159
	Ö.Sektör %	79.5	88.6	99.5	99.5	99.9	99.9	99.9	99.8	88.8

Şekil 3. 2023 Yılı İtibarıyla Kamu ve Özel Sektör Tohum Üretim Miktarları

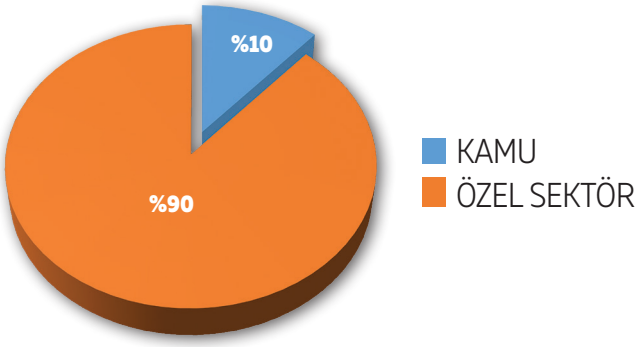

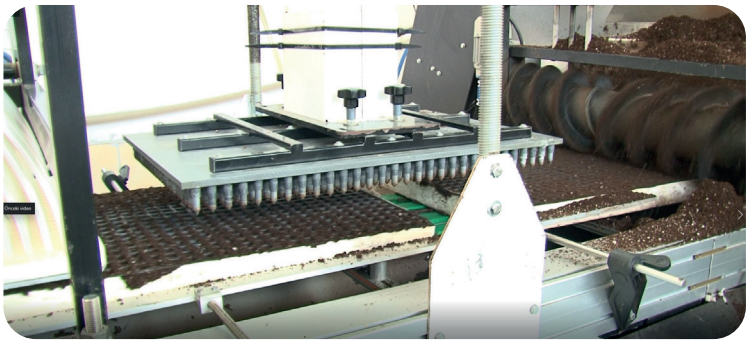

Tablo 3. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri Üretim Miktarları (adet)

ÜRÜN GRUBU	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kesme çiçekler	1.037.996.375	1.050.584.960	1.055.783.642	1.093.333.943	1.012.465.237	1.064.982.954	1.404.473.345	1.413.978.778
İç mekân (saksılı) süs bitkileri	38.150.927	56.049.665	60.149.981	51.669.029	48.458.815	53.996.047	44.530.347	67.448.100
Dış mekân süs bitkileri	412.227.915	490.559.391	507.183.040	510.558.039	529.109.699	519.371.192	537.962.657	156.836.952
Çiçek soğanları	25.337.330	21.833.825	88.657.000	62.537.229	71.415.654	71.703.454	72.546.322	525.484.719
TOPLAM	**1.513.712.547**	**1.619.027.841**	**1.711.773.663**	**1.718.098.240**	**1.661.449.405**	**1.710.053.647**	**2.059.512.671**	**2.163.748.549**

Şekil 4. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri Üretim Miktarları (adet)

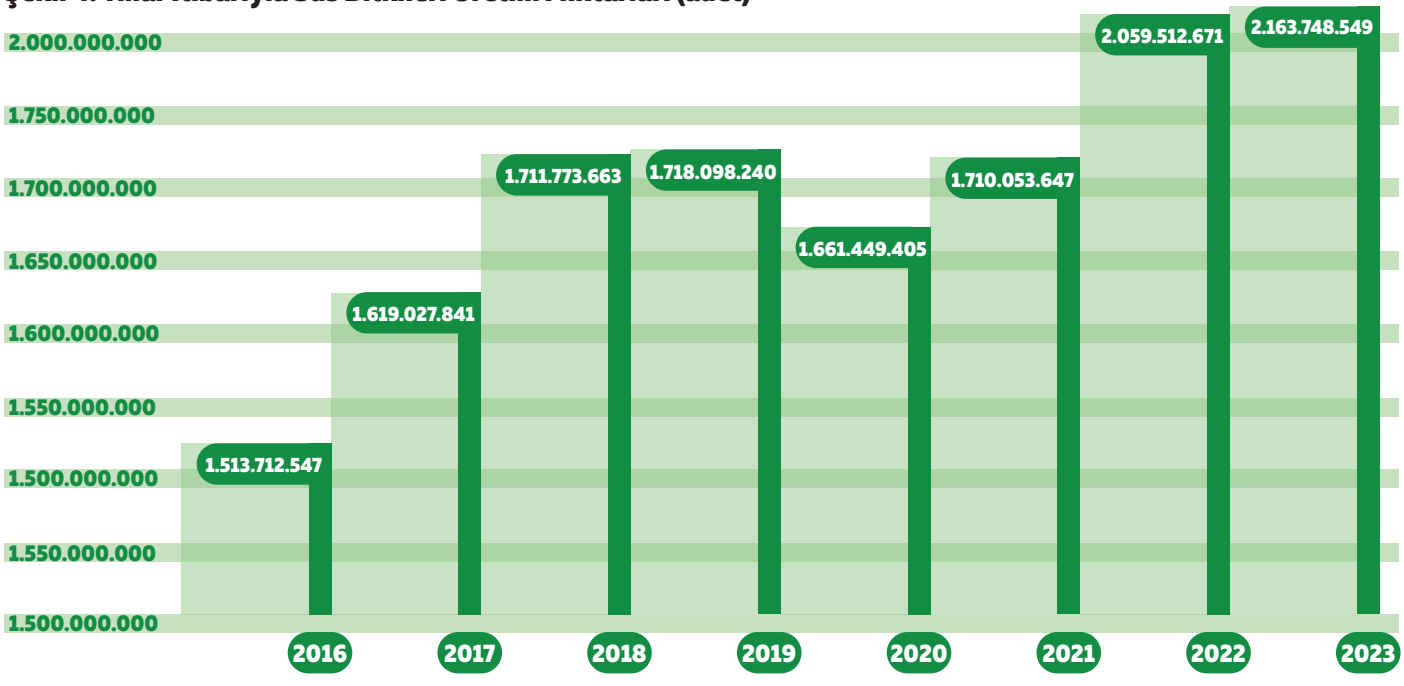

Tablo 4. Yıllar İtibarıyla Meyve, Asma Fidanı ve Çilek Fidesi Üretim Miktarları (bin adet)

YILLAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meyve	30.895	45.394	56.027	58.384	58.861	65.047	101.892	104.308	100.915	119.858	137.152	137.152	112.356
Asma	3.499	3.393	7.129	5.465	4.981	4.349	3.622	2.276	3.054	2.665	3.125	2.097	3.832
Çilek	30.477	32.221	51.123	95.202	68.236	68.804	132.866	82.096	106.031	69.583	140.741	91.117	75.087
TOPLAM	**64.871**	**81.008**	**114.279**	**159.051**	**132.078**	**138.200**	**238.381**	**188.680**	**210.000**	**192.106**	**281.018**	**230.367**	**191.375**

Şekil 5. Yıllar İtibarıyla Meyve, Asma Fidanı ve Çilek Fidesi Üretim Miktarları (bin adet)

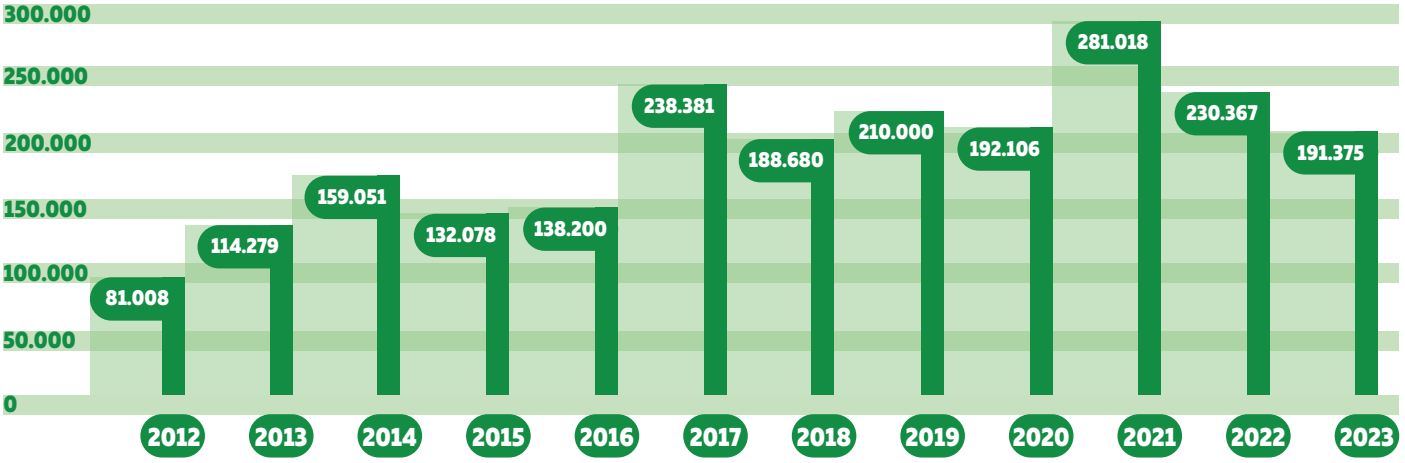

Tablo 5. Yıllar İtibarıyla Fide Üretim Miktarları (bin adet)

YILLAR	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ÜRETİM	3.200.000	3.500.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.500.000	5.000.000	5.500.000	6.000.000	6.000.000

2.2. Tohumculuk Sektörünün Dış Piyasalardaki Durumu

Tablo 6. Yıllar İtibarıyla Tohum İhracat ve İthalatına Dair Bazı Değerler (milyon dolar)

YILLAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	108	120	126	148	115	153	136	152	155	162	214	232	327
İthalat	178	197	194	188	202	202	185	179	177	199	227	169	250
Hacim	287	318	320	336	317	355	321	329	332	361	441	401	577
Denge	-69	-76	-68	-40	-87	-49	-49	-27	22	-37	-13	63	77
KARŞILAMA ORANI (%)	61	61	65	79	57	76	73	85	88	81	94	137	131

Şekil 6. Yıllar İtibarıyla Tohum İthalat ve İhracat Değerleri (milyon dolar)

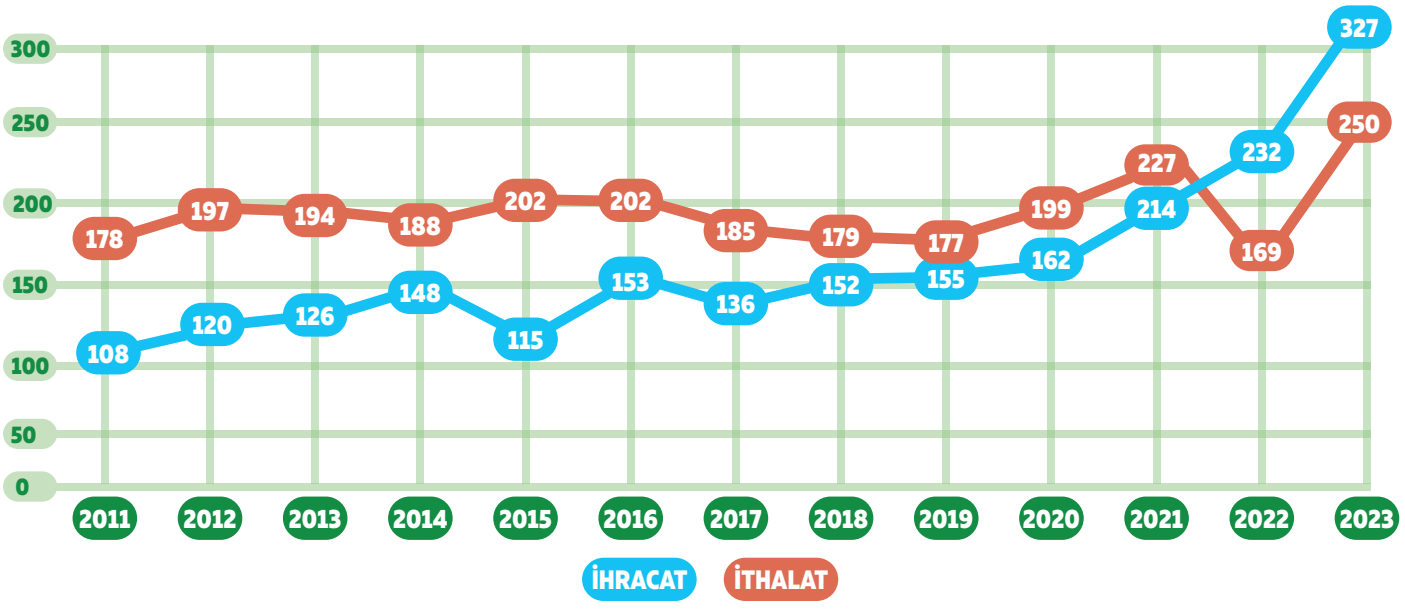

Tablo 7. Bazı Önemli Türlerin 2023 Yılı İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

TÜR	İHRACAT	İTHALAT
Buğday	7.527	515
Arpa	673	428
Ayçiçeği	153.342	22.108
Patates	1.811	23.666
Şeker pancarı	1.113	24.973
Mısır	101.016	40.262
Pamuk	13.087	158

Tablo 8. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

	ÜRÜN GRUBU	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İHRACAT	Çiçek Soğanları	2.001	1.938	1.576	1.708	1.293	1.744	1.371	1.385	1.866	1.621	1.212
	Canlı Bitkiler	39.986	42.537	40.924	45.073	48.145	24.957	31.145	32.788	49.935	50.636	48.124
	Kesme Çiçek	28.190	32.018	28.301	27.731	28.851	34.155	35.859	36.780	59.447	49.498	49.306
	Bitki Yaprakları, Dalları vb.	6.811	6.476	6.628	7.101	7.221	7.820	8.203	9.781	14.578	13.112	10.470
	Çiçek Tohumları	3.597	3.622	2.703	2.915	2.697	2.562	3.828	2.443	4346	4.258	4.112
	TOPLAM	80.585	86.591	80.132	84.528	88.207	71.239	80.406	83.177	130.173	119.125	113.224
İTHALAT	Çiçek Soğanları	7.100	7.381	9.995	9.093	6.846	5.477	2.701	2.523	4.066	3.619	4.999
	Canlı Bitkiler	82.203	78.448	65.804	73.296	71.935	45.720	30.981	29.378	35.394	32.320	46.383
	Kesme Çiçek	2.563	6.342	4.883	4.129	3.529	3.261	3.959	2.861	3.294	4.040	4.946
	Bitki Yaprakları, Dalları vb.	635	719	704	735	712	969	666	505	998	771	947
	Çiçek Tohumları	8.447	7.153	6.252	6.109	6.694	5.514	4.729	4.909	5.816	5.977	6.206
	TOPLAM	100.948	100.043	87.638	93.362	89.716	60.941	43.036	40.177	49.570	46.728	63.481

Şekil 7. Yıllar İtibarıyla Süs Bitkileri Sektöründe Toplam İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

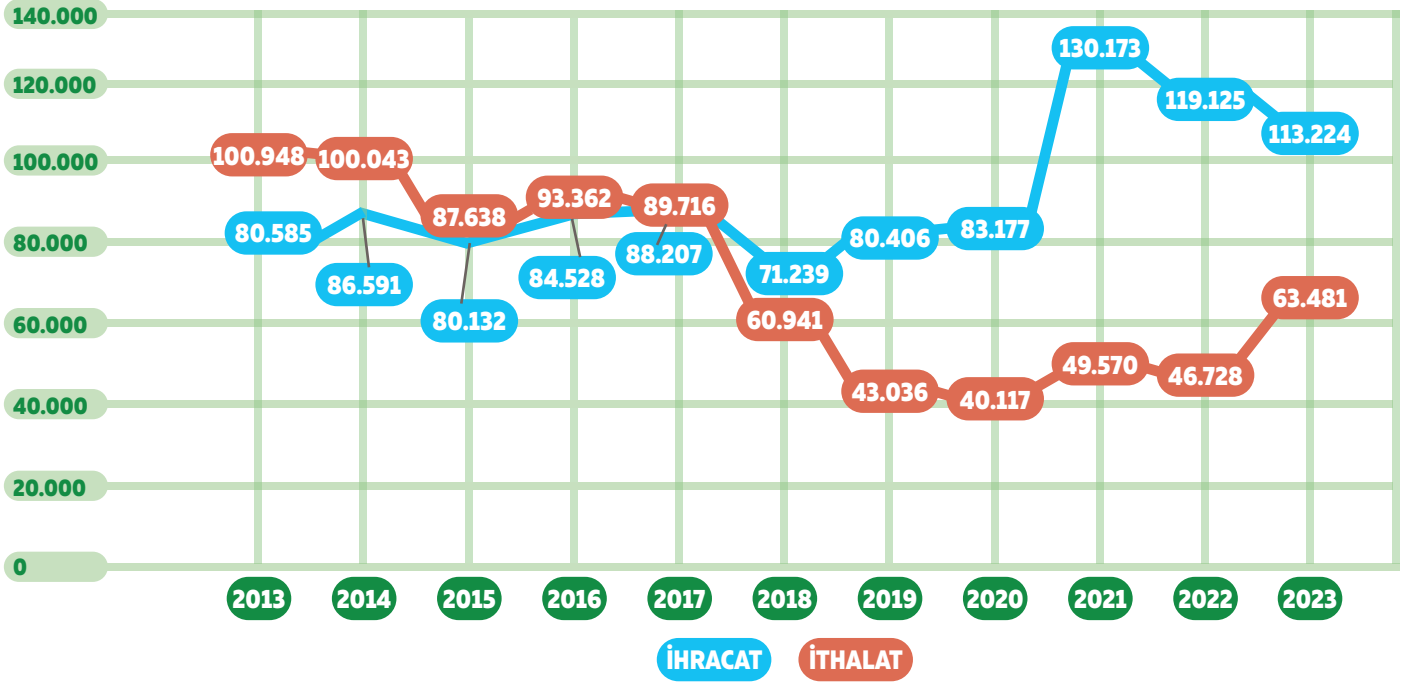

Tablo 9. Yıllar İtibarıyla Fidan İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

YILLAR	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İHRACAT	5.267	8.357	9.726	27.374	30.600	37.445	37.766	32.487	30.193	35.591	32.100
İTHALAT	4.255	3.755	5.360	4.301	2.500	1.083	1.858	3.323	5.863	7.214	7.800

Şekil 8. Yıllar İtibarıyla Fidan İthalat ve İhracat Değerleri (bin dolar)

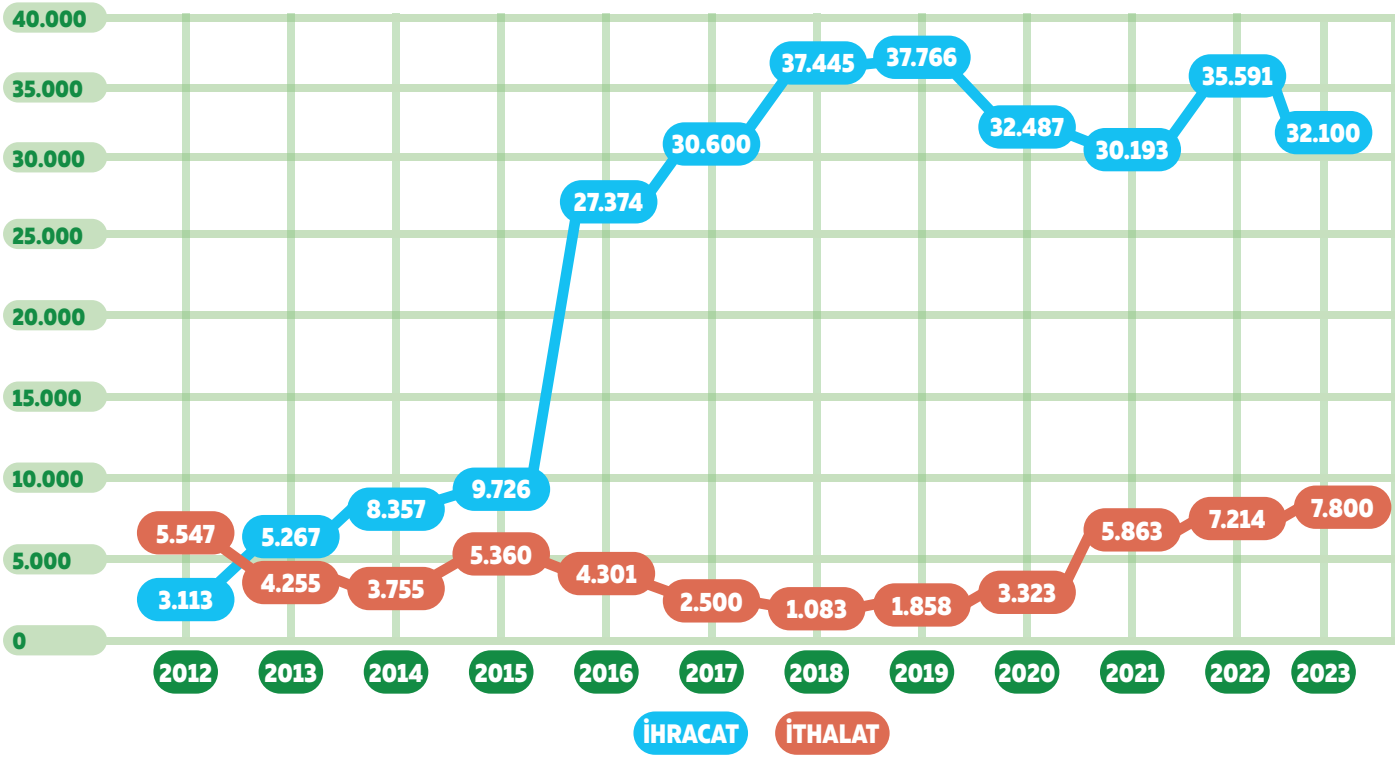

Tablo 10. 2018-2023 Yılı Toplam İthalat ve İhracat Durumu (milyon dolar)

	TOHUM						FİDAN						SÜS BİTKİLERİ						TOPLAM					
YILLAR	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	152	155	162	214	232	327	37	38	32	30	35	32	71	80	83	130	119	113	260	273	277	374	386	472
İthalat	179	177	199	227	169	250	1	2	3	6	7	8	61	43	40	50	47	63	241	222	242	282	223	321
Hacim	329	332	361	441	401	577	38	40	35	36	42	40	132	123	123	180	166	176	499	495	520	657	609	793
Dış Ticaret Dengesi	-27	22	-37	-13	63	77	36	36	29	24	28	24	10	37	43	81	72	50	19	96	35	92	163	151
KARŞILAMA ORANI (%)	85	88	81	94	137	131	3.700	2.111	1.000	517	500	400	117	187	207	263	255	179	108	123	114	133	173	147

Şekil 9. Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü İthalat-İhracat Değerleri (milyon dolar)

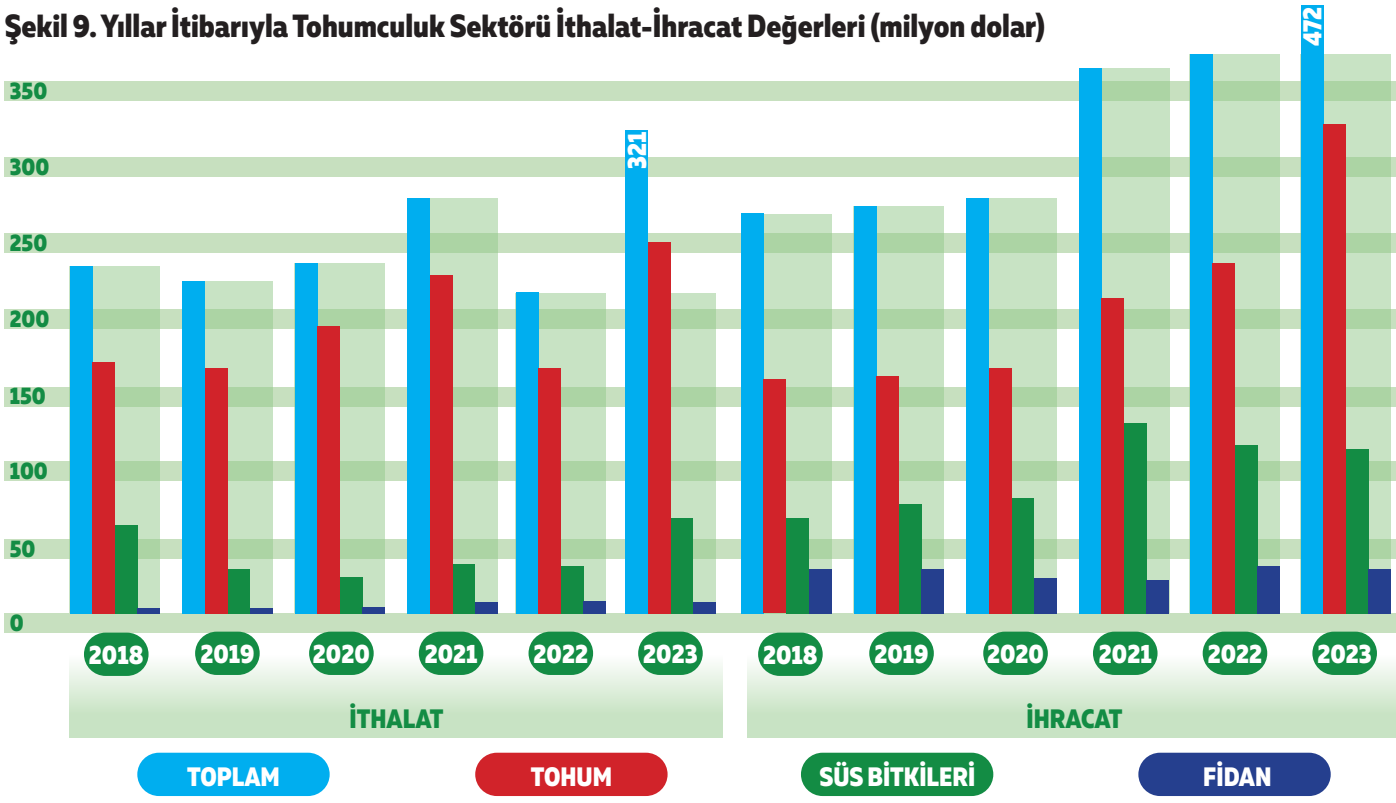

Şekil 10. Yıllar İtibarıyla Tohumculuk Sektörü İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

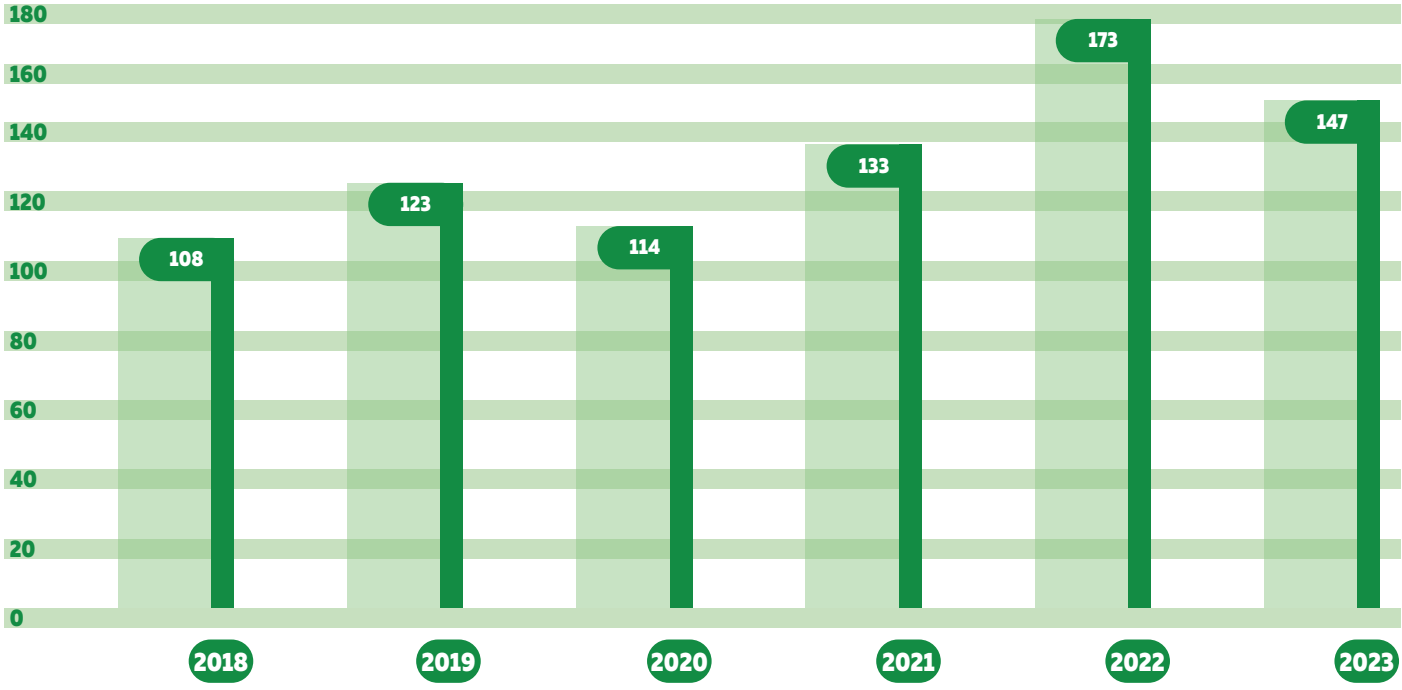

2.3. Çeşit Sayısı

Ocak 2024 itibarıyla **tarla bitkilerinde 5.952, sebzelerde 8.190, meyve ve asmada 1.926 çeşit** olmak üzere **toplam 16.068 tescilli çeşit** sayısına ulaşılmıştır.

Yine Ocak 2024 tarihi itibarıyla **tarla bitkilerinde 708, sebzelerde 626, meyve ve asmada 24** olmak üzere **toplam 1.138 üretim izinli çeşit** vardır.

Şekil 11. 2023 Yıl Sonu İtibarıyla Ürün Gruplarında Tescilli Çeşit Sayıları

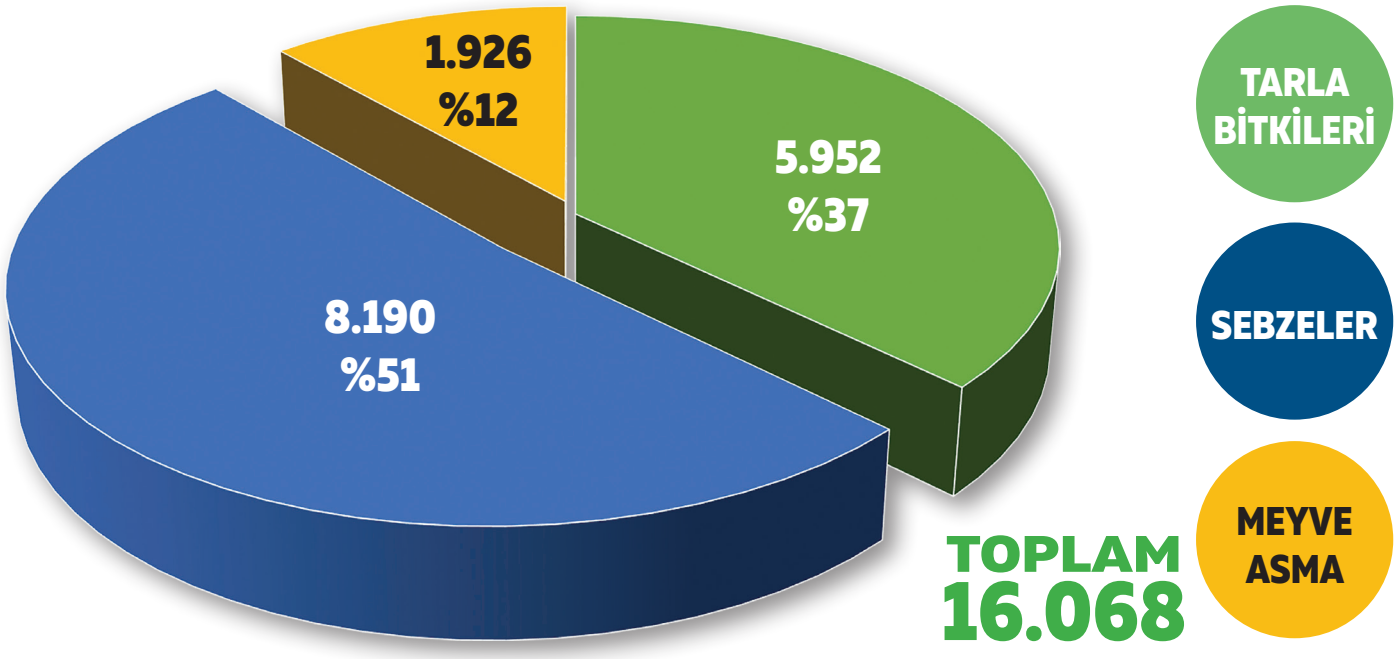

Şekil 12.
2023 Yıl Sonu İtibarıyla
Tescilli Çeşitlerin Sektörel Dağılımı

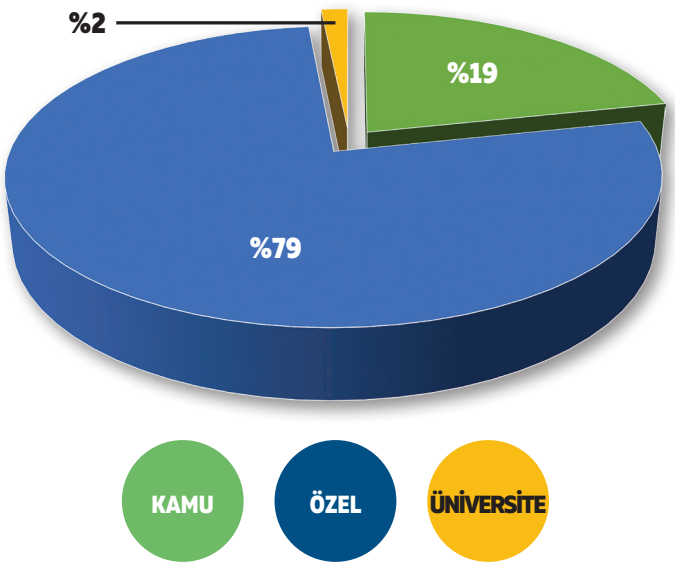

Şekil 13.
2023 Yıl Sonu İtibarıyla
Üretim İzni Alan Çeşit Sayısı

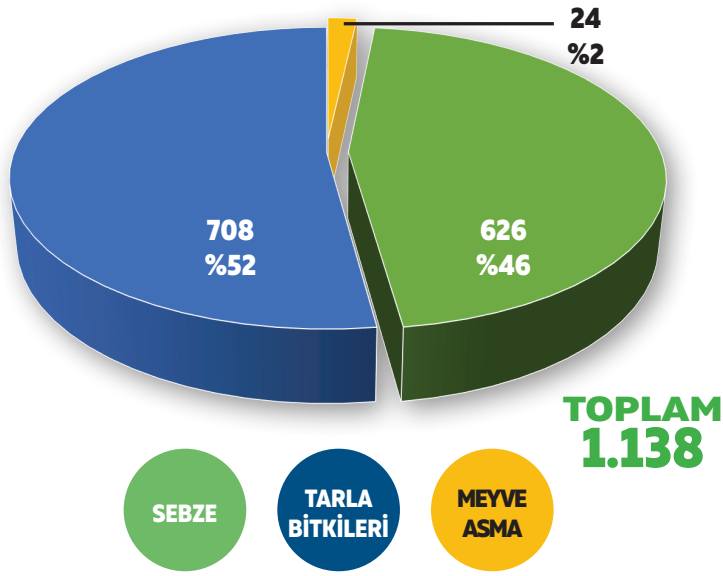

Tescilli Çeşit Sayıları

2024 OCAK	Tarla Bitkileri	Sebze	Meyve ve Asma
16.068 toplam	5.952	8.190	1.926

Üretim İzinli Çeşit Sayıları

2024 OCAK	Tarla Bitkileri	Sebze	Meyve ve Asma
1.138 toplam	708	626	24

2.4. AR-GE

Türkiye'de tarımsal AR-GE çalışmaları 1926 yılında **"Buğday Araştırma İstasyonları"**nın kuruluşu ile başlamıştır. 1926-1960 yılları arasında ağırlıklı olarak bitki yetiştirme teknikleri çalışılmış, 1963 yılında Çeşitlerin Tescil ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun'un çıkması ile çeşit kavramı önem kazanmaya başlamıştır. 1990 yılından sonra ise çeşit geliştirme çalışmaları hız kazanmış ve birçok türde yaygın olarak yetiştirilmekte olan çok sayıda çeşit geliştirilmiştir.

Türkiye'de kamu araştırmalarının büyük bölümü T.C. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) bünyesindeki araştırma enstitüleri tarafından yürütülmektedir. Ayrıca üniversitelerin araştırma birimlerinde, çeşitli bitkisel araştırma konularında çalışmalar yürütülmektedir.

Özel sektör başlangıçta genellikle tohumluk ithal ederken veya kısmen kamu çeşitlerinin üretimini yaparken, sonraki yıllarda, özel sektör tarımsal araştırma kuruluş yetkisine sahip bazı şirketler, kendi ıslah programlarını oluşturup kendi çeşitlerini geliştirmiş ve aynı zamanda Bakanlığın uyguladığı politikalarla kendi geliştirdikleri veya enstitülerde geliştirilen hibrit ve standart çeşitlerin üretimine yönelmiştir.

Bugün Türkiye'de kullanılan hububat ve baklagil tohumlukları ile yağlı tohumlardan; aspir, susam, yer fıstığı ve haşhaş çeşitlerinin büyük kısmı yerli ıslah çalışmalarından gelen çeşitlerdir. Sebzecilikte ise domates, biber, patlıcan, kabak ve hıyar tohumlarının yarısından fazlası yerli bitki ıslahı çalışmalarından sağlanan çeşitler ve üretimlerdir.

Türkiye; pek çok türün gen merkezi olması hasebiyle oldukça zengin bir biyoçeşitliliğe ve genetik altyapıya sahiptir. Doğal ve kültürel varlıklar açısından eşsiz bir coğrafya ve zenginliğe sahip olan Türkiye'de, 12.000 civarında bitki türü bulunmakta olup bunun yaklaşık %32'si endemiktir.

Tohumculuk sektörünün en önemli ihtiyacı, yeterli AR-GE çalışmalarının yapılabilmesi ve üretilen bilgi ve teknolojinin sektör tarafından kullanılabilmesidir.

Sektörde AR-GE'nin mevcut durumu ve darboğazlar aşağıda özetlenmiştir:

Özel sektörde AR-GE çalışmalarını yürütecek personel nitelik ve nicelik bakımından yetersizdir. Ziraat fakültelerinde lisans düzeyindeki eğitimler bu amaca yönelik değildir. Tohumculuk alanında AR-GE'de uzmanlaşmış organizasyonlar oluşturulamamıştır. Özel sektörün AR-GE çalışmalarında yer alan elemanların bilgi birikiminin geliştirilmesinde kamudan faydalanma oranı düşük seviyededir. Özel sektör kendi bünyesindeki AR-GE elemanlarının yetişmesi için gerekli zaman ve maddi kaynakları yeterince sağlamamaktadır. Firmalarda AR-GE yatırımı riskini göze alabilecek vizyoner yönetici hususunda sıkıntılar yaşanmakta ve AR-GE yapacak birimler oluşturulamamaktadır.

AR-GE çalışmaları; yüksek teknik bilgi, personel, ekipman, finans, sabır isteyen, uzun süreli ve riskli bir iştir. Çalışmalarda geri dönüşümün de uzun zaman alması, özel sektörün bu konuya yeteri kadar ilgi göstermemesine neden olmaktadır.

Özel sektör firmaları AR-GE için yeterli maddi kaynağa ve sermaye birikimine sahip değilken AR-GE yapan kamu kurumlarının da kaynakları sınırlıdır. Özel sektöre verilen AR-GE kredi ve finans desteği yetersizdir ve kullandırma süreleri de AR-GE'nin tabiatına uygun olacak şekilde uzun süreli değildir. Hibe desteklerinde prosedürlerin ve bürokrasinin fazlalığı firmaların talebini azaltmaktadır.

AR-GE yapan bakanlıklar, üniversiteler, araştırma kuruluşları, özel sektör, sanayiciler ve kullanıcılar arasında iletişim de yetersizdir.

Ortak proje üretmede, bilgi paylaşımında ve kaynakların birlikte kullanımında eksiklik vardır.

TÜBİTAK projelerinde tohumculukla ilgili projelere yeteri kadar yer verilmemektedir.

Ülkemizde AR-GE çalışmaları çok disiplinli yaklaşımdan uzaktır. İhtiyaca dönük yeni ve kaliteli proje üretilememektedir. Çoğunlukla konular, piyasadan ve özel sektörden gelen talepleri kapsamamakta, bu da sonuçların uygulamaya aktarımında probleme yol açmaktadır. AR-GE kavramı sadece çeşit geliştirme olarak algılanmakta ve tohumculukla ilgili diğer konularda yeterli AR-GE yapılmamaktadır.

TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

3

YAPISAL VE KURUMSAL ORGANİZASYON

3. YAPISAL VE KURUMSAL ORGANİZASYON

3.1. Örgütlenme

2006 yılında 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile; bitkisel üretimde verimi ve kaliteyi yükseltmek, tohumluklara kalite güvencesi sağlamak, tohumluk üretimi ve ticareti ile ilgili düzenlemeleri yapmak ve tohumculuk sektörünün yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmek amacıyla birlikler oluşturulmuştur.

3.1.1. Alt Birlikler

Alt birlikler; tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler arasında mesleki dayanışma sağlayarak mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, tohumculuk faaliyetinde bulunanların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasını sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla; **bitki ıslahçıları, fidan üreticileri, fide üreticileri, süs bitkileri üreticileri, tohum dağıtıcıları, tohum sanayicileri ve üreticileri** ile **tohum yetiştiricileri** tarafından kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

3.1.2. Türkiye Tohumcular Birliği

Türkiye Tohumcular Birliği; alt birlikler arasındaki iş birliğini ve dayanışmayı temin etmek, tohumculuk sektörünün geliştirilmesi ile sektörde faaliyet gösterenler arasında mesleki dayanışma sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla alt birliklerce kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur. Birliğin kuruluşundan sonra alt birlikler, Birliğe üye olmak zorundadır.

Alt birlikler; üyelerinden gelen sorunları değerlendirip, analiz edip çözüm önerileri geliştirerek bunları Bakanlığa ve ilgili mercilere sunarlar ve bu surette düzeltici ve önleyici faaliyetlerin başlamasını sağlayıp sorunun büyümeden çözümüne büyük katkı sağlarlar.

Tablo 11. Alt Birliklerin Üye Sayıları (2024 Mart)

Alt Birlik Adı	Üye Sayısı
Bitki Islahçıları Alt Birliği	379
Fidan Üreticileri Alt Birliği	995
Fide Üreticileri Alt Birliği	236
Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği	1.051
Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği	8.048
Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği	1.092
Tohum Yetiştiricileri Alt Birliği	66.919
TOPLAM	**78.720**

TURKTOB
TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ
www.turktob.org.tr

2006 yılında 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu ile gerekli olan düzenlemeleri gerçekleştirmek amacıyla birlikler oluşturulmuştur.

bisab
bitki ıslahçıları alt birliği

füab
Fidan Üreticileri Alt Birliği

fidebirlik
FİDE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

SÜS BİTKİLERİ ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ
SÜS BİR
2008

TODAB
Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği

TSÜAB
TOHUM SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

TYAB
TOHUM YETİŞTİRİCİLERİ ALT BİRLİĞİ

Alt birlikler; bitki ıslahçıları, fidan üreticileri, fide üreticileri, süs bitkileri üreticileri, tohum dağıtıcıları, tohum sanayicileri ve üreticileri ile tohum yetiştiricileri tarafından kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

4

POLİTİKA ÖNERİLERİ

4. POLİTİKA ÖNERİLERİ

4.1. Mevzuat Konusunda Yapılması Gerekenler

4.1.1. 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2006 yılından bu yana geçen süre içinde, Kanun'da değişmesi gereken hususlarla ilgili olarak uygulamadaki zorluk ve pratiklerden gelen önemli bir veri birikimi oluşmuştur. Bu birikimin ışığı altında bazı değişiklik önerileri aşağıda sıralanmıştır:

Kanun'un 3. maddesindeki ***"alt birlik"*** ifadesinin, birtakım yanlış ve olumsuz algılamalara meydan vermemek açısından, ***"birlik"*** olarak, ***"birlik"*** ifadesinin de **"üst birlik"** olarak değiştirilmesi faydalı olacaktır.

Kanun'un 11. maddesindeki tazminat maddesine, ***"Tazminat davası açma süresi, tohumluğun satışından itibaren en fazla 2 yıldır. Uyuşmazlıklarda TÜRKTOB Hakem Kurulu yetkilidir."*** ifadesinin eklenmesi faydalı olacaktır.

Kanun'un 12. maddesi 1. fıkrası a) ve f) bentleri ile 3. fıkrasında düzenlenen fiiller için Kanun'da öngörülen 5 yıl süreli faaliyetten men yaptırımının Anayasa'nın orantılılık ilkesine aykırı olması ve tohumculuk sektörünün lokomotifi olan üretici işletmelerin istihdam kapasitesi üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle kaldırılması uygun olacaktır.

Birlik seçimlerinin 2 yılda bir yerine 4 yılda bir yapılması, yönetim kurullarının daha iyi hizmet vermesine imkân tanıyacağından, bu yönde değişiklik yapılmasında fayda görülmektedir.

Kanun'un 24. maddesinde belirtilen %0,3 komisyon; tutarın toplanmasında yaşanan güçlükler, yanlış verilen beyanlar ve denetimdeki eksiklikler dikkate alınarak %0,1 olarak değiştirilmiştir, ancak birliklerin bu konuda üyelerin bilançolarını inceleyebilmelerine ve gerekirse vergi dairelerinden bilgi talep edebilmelerine imkân tanıyacak düzenlemenin yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kanun'un 4. maddesinde genetik kaynakların kayıt altına alınmasından bahsedilmesine rağmen bu konuda hiçbir hükme yer verilmemiştir. Bu eksikliğin yerel çeşitleri de kapsayacak şekilde giderilmesi isabetli olacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin 15. maddenin bazı hususları ile ilgili kısmi olarak verdiği iptal kararının ışığı altında bu madde metninin yeniden düzenlenmesi beklenmektedir.

Üyelikten çıkarma ve çıkma konusu tereddütlere mahal vermeyecek şekilde düzeltilmelidir.

Alt birliklerin faaliyet alanlarının tanımının Kanun'da yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

4.1.2. 5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nda Değişiklik

Ülkemizin sertifikalı tohumluk üretimi ve ihracatı sürekli bir artış göstermektedir.

Tohumluk üretimlerinin büyük bir çoğunluğu sözleşmeli üretim modeli ile yapılmakta, ekilişinden satışa kadar tohumluk üretiminin her aşaması T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı elemanlarınca kontrol edilmekte ve üretilen tohumluğun, tohumluk standartlarına uygun olduğunu belirten sertifikalar verilmektedir. Bu tohumluklar, borsalarda işlem görmekte ve %0,2 oranında ticaret borsası kesintisi yapılmaktadır. Ancak sertifikalı tohumlukların borsalarda satışı söz konusu olmadığı ve yeniden ekilerek aynı ürün elde edildiği için diğer ürünlerde olduğu gibi borsaya giriş olmamakta, bu işlem çoğunlukla kağıt üzerinde yapılmaktadır.

Bu nedenlerle sertifikalı tohumlukların borsa tescilinde, ticaret borsası kesintisi yapılmaması sektör için önemli bir destek olacaktır.

4.1.3. 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da Değişiklik

Tohumculuk firmalarının ülkenin farklı illerinde AR-GE merkezleri veya istasyonları bulunmaktadır. Bitki ıslah programları oluşturmak, çeşit geliştirmek, bölgesel adaptasyon denemeleri yapmak için farklı ekolojik bölgelere sahip olan ülkemizde, değişik bölgelerde AR-GE merkezi kurma zorunluluğu doğmakta, diğer alanlarda olduğu gibi tohumculuk sektöründe AR-GE çalışmalarını tek bir merkezde toplamak mümkün olmamaktadır. Bu da AR-GE merkezi olarak devletin sağladığı desteklerden faydalanmayı engellemektedir. Bu nedenle düzenlemenin, ***"AR-GE merkezlerinde istihdam edilecek en az tam zamanlı eşdeğer AR-GE personeli sayısı beş olarak, Tohumculuk sektörü için ise firmanın ülke içerisindeki AR-GE merkezlerinin veya istasyonlarının toplamında istihdam edilecek en az tam zaman eşdeğer AR-GE personeli sayısı beş olarak belirlenmiştir."*** şeklinde yapılması faydalı olacaktır.

4.1.4. Alt Mevzuatta Değişiklik

Bununla birlikte bazı yönetmelik ve alt mevzuatlarda da uygulamada karşılaşılan sıkıntıların giderilmesinde; yeni teknolojilere, bilimsel gelişmelere ve güncel ihtiyaçlara göre düzenlemeler yapılmasında fayda görülmektedir.

a) 5553 Sayılı Kanun'un Alt Mevzuatının Güncellenmesi

Tohumculuk sektörü ile ilgili, 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunması Kanunu kapsamında çıkarılan 3, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında çıkarılan 2 ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu kapsamında çıkarılan 18 yönetmelik ve bunlarla ilgili tebliğ ve talimatlar bulunmaktadır. Bu mevzuatın; sektörün dinamik durumu ile teknoloji, bilim ve ticaret alanındaki gelişmeler göz önüne alınarak güncellenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle başta Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği olmak üzere ikincil mevzuatlardaki güncellemelerin bir an önce yapılması, sektörün yurt içi ve küresel tohum ticaretinde rekabet gücünü arttıracak ve uygulamada kolaylık sağlayacaktır.

b) Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Mevzuattaki Çakışmaların Giderilmesi

31 Temmuz 2016 tarihinde mülga T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yayımlanan Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliği ile mülga T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili mevzuatında çakışmalar ve muğlak konular bulunmaktadır. Bu Yönetmelik kapsamında, süs bitkileri içerisinde kullanılan bitkisel materyallerin bir kısmının orman ağacı niteliği taşıması, mülga T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından sektör üyelerinden talep edilecek olan; bitki pasaportu, ruhsatlanma, denetim vb. gibi hususlarda problemler ortaya çıkaracaktır. İki bakanlığın birleşmesi ile yetkililer arasında görüşmeler yapılarak, mevzuattaki çakışan konular daha kolay ayıklanabilecektir.

25.07.2007 tarihinde yapılan Protokolün 5/2. maddesi ***"Orman kurmak amacı dışında kullanılan ceviz, kestane ve benzeri tohumlukların çeşit olarak kaydı ile söz konusu türlerden meyve ve üretim materyalleri elde edilmesine ilişkin iş ve işlemler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülür."*** hükmünü içermektedir. Bu protokolün uygulanmasının sağlanması önem taşımaktadır.

c) Tohum Şirketleri ile İlgili "Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluş Yetkisi" Kriterleri ile Tohum Üreticilerinin ve İşleyicilerinin Yetkilendirilmesi ve Denetlenmesi Kriterleri ve Esaslarının Yeniden Düzenlenmesi

Araştırma ve ıslah faaliyeti yürüten firmalarla, sadece deneme kuran firmalar için kriter ve yetkilerin yeniden belirlenerek, ***"Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşları"*** kuruluş, denetleme ve esaslarının yeniden belirlenmesi, araştırma ve çeşit geliştirme çalışmalarını hızlandıracak ve sektörün gelişimine katkıda bulunacaktır. Ayrıca tohum üreten ve işleyen tohum şirketi veya kuruluşlarda kalitenin arttırılmasına yönelik standartların ve kriterlerin düzenlenmesi, tohumculuk sektörünün gelişmesine ve rekabet gücünün artmasına katkı sağlayacaktır.

Bu nedenle, Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği'nin üçüncü bölümü ile Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği'nin yedinci bölümü yeniden düzenlenmelidir.

d) Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği'nde Değişiklik

Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği'nde; ilgili alt birlikçe, taahhütlerini yerine getirmeyen üyelerin üyeliklerinin iptali İl Müdürlüğüne bildirildiğinde yetki belgelerinin iptalinin yapılmasına ve yeni belgenin ilgili birliğe taahhüdünü yerine getirdiğini belgeledikten sonra verilmesine, ya da tohumluklarla ilgili elektronik veri siteminde alt birliklere yetki verilerek, onaydan sonra sertifikasyon ve pazarlama yapılmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

4.1.5. Özel, Bağımsız ve Akredite "Tohum ve Bitki Sağlığı Laboratuvarı" Kurulması

Geçmişte ülkemizde karantina hizmetleri, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının bünyesinde yer alan zirai mücadele araştırma enstitüleri tarafından yerine getirilirken bu laboratuvarların artan talebi karşılamakta yaşadığı sorunlar nedeniyle, 11 zirai karantina müdürlüğünden 4'ü, 2006 yılından itibaren bitki sağlığı karantina analizleri yapmak üzere yetkilendirilmiştir. Ancak, ulusal ve uluslararası ticaretin arttığı günümüzde fide, fidan ve tohum sektöründeki gelişmeler dolayısıyla bitki sağlığı ve sertifikasyon amaçlı analizlere olan ihtiyaç giderek artmış ve artmaya devam etmektedir.

Hâlihazırda Bakanlık bünyesinde bu ihtiyacı karşılayacak 8 laboratuvar olduğu ve gerek analizleri gerçekleştiren teknik eleman sayıları gerek mevcut altyapıları açısından değerlendirildiğinde bu laboratuvarların ihtiyaçları karşılaması mümkün görülmemektedir.

Bu ihtiyaca binaen bu analizlerin; özel sektörün kurduğu ve devlet kurumları tarafından gerek mevzuat gerek analiz yeterliliği açısından denetlendiği laboratuvarlara devredilmesi sıklıkla dile getirilmektedir. Bu doğrultuda mülga T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 16.02.2018 tarih ve 30334 sayılı Resmî Gazete'de **"Bitki Sağlığı Teşhis ve Analiz Laboratuvarlarının**

Kuruluş, Çalışma Usul ve Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır.

Bu kapsamda, sektörün ihtiyaçlarının karşılanması hususunda; araştırma, geliştirme, bitki ıslahı çalışmaları, yetkilendirme bağlamında sertifikasyona yönelik analizler, hastalık testlemelerinin ve diğer moleküler tanımlamaların yapıldığı ***"Ulusal Tohum ve Bitki Sağlığı Laboratuvarı"***nın kurulması önem kazanmıştır.

4.2. İhtiyaçlar ve Destekleme Talepleri

4.2.1. AR-GE'nin Desteklenmesi

Tohumculuk sektörünün en önemli ihtiyacı, yeteri kadar araştırma geliştirme çalışmalarının yapılabilmesi ve üretilen bilgi ve teknolojinin sektör tarafından kullanılabilmesidir. Bu kapsamda en önemli konu ise çeşit geliştirmedir. Bu anlamda ihtiyaç ise; verimli, kaliteli, stres şartlarına, hastalık ve zararlılara dayanıklı, tüketici, sanayici, pazar ve çiftçi tercihlerine uygun çeşitlerdir.

Ancak bu faaliyet, önemli olduğu kadar da zor, büyük yatırım gerektiren ve uzun zaman alan bir çalışmadır.

Bu nedenle öncelikle çeşit geliştirme çalışmaları olmak üzere AR-GE faaliyetleri desteklenmelidir.

Bu anlamda beklenen destekleme alanları şunlardır:

- Özel sektör tarımsal araştırma kuruluşlarında çalışan araştırmacıların yurt içi ve yurt dışı eğitimlerine devletin destek sağlaması önemlidir.

- Üniversiteler özel sektörün ilgi ve ihtiyaç duyduğu tohumculukla ilgili konularda lisans üstü programlar geliştirmelidir.

- AR-GE çalışmalarında görev alan personel doğrudan teşvik edilmeli, bu çalışanlara bir ayrıcalık sağlanmalı ve maddi destek verilmelidir.

- Özel şirketlerin bitki ıslahı ve çeşit geliştirme ile ilgili AR-GE altyapısı (laboratuvar, araştırma istasyonu, tesis, alet, ekipman vb.) kurmaları hususunda hibe ve düşük maliyetli kredi şeklinde kamu desteği sağlanmalıdır.

- Tarımsal araştırma yetkisi olan kuruluşların ihtiyaç duydukları araştırma, ıslah ve üst kademe tohumluk üretimi için yeterli büyüklükte ve izolasyonlu arazi ihtiyaçları, kamuya ait arazilerden uygun şartlarda karşılanmalıdır.

- Üniversiteler tohumculuk sektörüne yönelik tarımsal AR-GE merkezi kurmalıdırlar.

- Bitki ıslah çalışmaları sonucu Türkiye'de geliştirilen yeni bitki çeşitlerinin tescili ve üretim izinleri için alınacak ücretler en az yarı yarıya düşürülmeli ve bu çeşitlerin tohumluklarına yönelik ihracat mevzuatında gerekli değişikler yapılmalı ve ihracata mali yönden destek sağlanmalıdır.

- TÜBİTAK-TEYDEB destekleri çerçevesinde desteklenen bitki ıslahı ve çeşit geliştirme projelerine sebze ıslahı projeleri de dâhil edilmeli ve proje süresi 3 yılla sınırlandırılmamalı, destekleme, bitki ıslahının daha uzun sürelere ihtiyaç duyduğu gerçeğinden hareketle daha uzun yıllarda gerçekleştirilebilmelidir.

- Tarımsal desteklerin toplamı üzerinden belli bir dilim; AR-GE faaliyetlerinde bulunan özel sektör ve kamu araştırmacı kuruluşlarının özellikle bitki ıslahı çalışmalarına kaynak olarak aktarılmalıdır.

- AR-GE faaliyetleri sonucu yurt içinde üretilen fidan ve anaçların ihracatına destek verilmelidir.

- Özellikle üretim maliyetinin azaltılması konusunda yapılacak AR-GE projelerine öncelik verilmeli ve desteklemeler artırılmalıdır.

- Ülkemizde geliştirilmiş yeni çeşitlerin piyasaya yayılması konusunda devlet destek sağlamalı ve yerli çeşit kullanımı özendirilmelidir.

- Kaynaklar etkin kullanılmalı ve araştırmaların tekerrürü önlenerek israf edilmemelidir.

- Sertifikalı fidan üretimine yönelik damızlıkların kurulması için şirketlere özel destek verilmelidir. Damızlık tesisini teşvik için, materyalin de üretim desteği kapsamına alınması faydalı olacaktır.

- AR-GE yapmak isteyen özel sektör kuruluşlarına fiziksel altyapılarını tamamlama konusunda devlet destekleri verilmeli ve vergi muafiyeti tanınmalıdır. AR-GE yatırımı yapanlara ve geliştirenlere, vergisiz teknolojik mal ithalatı desteği verilmelidir.

- 5746 sayılı AR-GE Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da belirtilen özel sektör araştırma kuruluşlarının desteklenmesi için gerekli olan araştırmacı sayısının, tohumculuk AR-GE kuruluşları için 15'ten 5'e düşürülmesi ve ıslahçı-araştırmacı kuruluşların AR-GE Kanu-

nu'ndan yararlanan AR-GE merkezlerine dönüştürülmesi gerekmektedir.

- Bakanlık tarafından "özel sektör tarımsal araştırma kuruluşu" olarak yetkilendirilen ve temel faaliyet konusu AR-GE olan ıslahçı-araştırmacı firmaların bu amaçlı faaliyetleri; SGK primleri, stopaj, KDV ve gelir vergilerinde %50 indirimle desteklenmelidir.

- Çeşit tescili, sertifikasyon ve bitki ıslahçı hakları konularında Bakanlık adına tam yetkilendirilmiş Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğünün Türk Patent ve Marka Kurumu gibi özerk bir yapıya kavuşturulması faydalı olacaktır.

- Sektörün temel sorunlarının çözümüne yönelik öncelikli konularda; kamu, üniversite ve özel sektör iş birliği ile ortak projeler hazırlanmalı ve bu projeler öncelikli olarak desteklenmelidir.

- Tarımsal AR-GE projelerini değerlendirme komisyonlarında, bilimsel değerlendirmenin yanında; üretici, sanayici ve tüketici beklentilerini de ortaya koyacak değerlendirmeleri yapmak üzere birlikler ve ilgili STK'lar yer almalıdır.

- Yerli çim bitkileri ve mevsimlik çiçek çeşitleri konusunda AR-GE ve çeşit geliştirme çalışmalarına başlanması önem arz etmektedir.

4.2.2. Fidan Üreticilerinin Desteklenmesi

Fidan üreticilerinin aşağıdaki konularda desteklenmesi, fidan üretimi ve ihracatı açısından faydalı görülmektedir.

4.2.2.1. Ön Temel, Temel ve Sertifikalı/Standart Üretim Materyalinde Üretim Desteği

Bakanlığımızca çıkarılan Bitki Sağlığı Standartları Talimatı gereğince, zararlı organizmalardan ari fidan ve üretim materyali için, 1 ve 2 no.'lu ünitelerin çoğunda zorunlu olarak, 3 no.'luda ise gereklilikten dolayı, özel korumalı tel seralar kullanılmaktadır. Bu seralar oldukça maliyetlidir. Bu nedenle materyal üretiminin desteklenmesinde fayda görülmektedir. Bu sayede sertifikalı fidan üretimi de artmış olacaktır. Ön temel ve temel materyale 10 TL, Sertifikalı materyal üretim desteği 2 TL, standart materyal üretim desteği 1 TL/adet olması faydalı olacaktır.

4.2.2.2. Sertifikalı Fidan Üretim Desteği

Sertifikalı fidan üretim desteği, üretim maliyetini karşılamada ve üreticileri sertifikalı üretime yönlendirmede yetersiz seviyededir. Mevcut uygulama sertifikalı fidan üretim desteği aşılıda 0,5 TL, aşısız fidanda 0,25 TL/adettir. Sertifikalı materyal satış fiyatı minimum 0,5-1 TL ve üzeri olduğundan, verilen sertifikalı fidan üretim desteği, sertifikalı materyal kullanmaya yönlendirmede çok yetersizdir. Sertifikalı fidan üretiminin artırılması için sertifikalı fidan üretim desteği; aşılı fidanda 4 TL, aşısız fidanda 3 TL/adet olması faydalı olacaktır.

4.2.2.3. Standart Fidan Üretim Desteği

Her ne kadar sertifikalı fidan üretimi ve kullanımının daha çok tercih edilmesi gerekse de aşağıdaki nedenlerden dolayı standart fidan üretimi de destek kapsamına alınmalıdır.

- Üreticinin damızlık taleplerinin çoğu henüz karşılanamamaktadır.

- Sertifikalı fidan üretimi için gerekli olan 3 no.'lu damızlık tesis etmek için gerekli temel fidan üretimi yeterince yapılamamaktadır.

- Mevzuat hükümleri nedeniyle her meyve türü sertifikalı üretilememektedir.

- Sertifikasyon süreci başlatılan çeşitte sertifikalı fidan üretimine başlama, en erken 12-15 yıl sonra olabileceğinden, bu süre zarfında üretimimizin çoğu standart fidan olmaya devam edecektir.

Sonuç olarak; öncelikle sertifikalı fidana destek esas olmakla birlikte, standart fidana sertifikalı fidana verilen desteğin 1/2 oranında üretim desteği verilmesi, ülkemizin meyveciliği ve fidancılık sektörü açısından oldukça önem arz etmektedir.

Kayıt dışı üretimi sonlandırmak için verilmesi gereken diğer üretim destekleri; standart fidan üretim desteği aşılı fidanda 2 TL, aşısız fidanda 1 TL/adet olması, tüm fidan üretimlerinin Bakanlıkça kontrol edildikten sonra satılmasını, faturalı satış ile de kayıt altına alınmasını teşvik edecektir.

4.2.2.4. Fidanda İhracat Desteği

Fidan ihracat desteği ile ihracatta diğer ülkelerle rekabet şansı yaratılmış olacak; ithalatta vergi ve harçlar arttırılarak yerli üretim teşvik edilebilecektir.

4.2.2.5. Fidan Kullanım Desteği

Fidan kullanım desteği, kaçak fidan üretimini azaltmada en etkin yoldur. Ancak fidan kullanım desteklerinde miktar, tesis maliyetini karşılamada çok yetersizdir.

Kurulan bahçelerin, Bakanlıkça sertifika belgesi verilmiş fidanlarla kurulması için sertifikalandırılmış tüm meyve ve asma fidanlarının kullanım desteği kapsamında olması, ayrıca dönüme verilen fidan kullanım desteği miktarlarının, tesisin maliyetine göre yeniden belirlenmesi gerekmekte ve bu miktarların yükseltilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

4.2.2.6. Yerli Islah Çeşitlerine İlave Destek

Ülkemizde pek çok türde genetik kaynak açısından zengin olmamıza karşın, meyvecilikte ıslahın uzun süreç alması ve zorluğu nedeniyle yurt dışı çeşitler yoğun olarak kullanılmaktadır. Çeşit ıslahının artması için, fidan üretimi ve kullanımında yerli çeşitlere pozitif ayrımcılık yapılması gerekmektedir.

4.2.3. Fide Üreticilerinin Desteklenmesi

4.2.3.1. Aşılı Fide Üretiminin Desteklenmesi

Aşı anacı, çok güçlü bir kök sistemine sahiptir. Bu nedenle gerek besin maddesi gerek su alımı, düz fideye göre daha yüksektir. Aşılı fide, çoğu toprak kökenli hastalıklara karşı daha dayanıklıdır. Özet olarak aşılı fide, yüksek kalite ve verim sağlar, bundan dolayı da üreticinin gelirini arttırır.

Aşılı fide; iyi tarım uygulamaları, organik tarım ve entegre zararlı mücadelesi gibi gerek gıda gerek çevre güvenliği açısından çok önemli bir yöntem olmasına rağmen ülkemizdeki potansiyelin henüz %25'ine ulaşabilmiştir.

Bu üretimin geliştirilebilmesi için aşağıda belirtilen desteklere gereksinim bulunmaktadır:

1-) Aşılı fide tesisinin normal fide tesisine göre 2-2,5 kat daha pahalı olması, aşılı fide üretiminde işçiliğin düz fideye göre 2-3 kat daha yüksek olması ve fiyatlarının düz fide fiyatlarına göre en az 2-3 kat daha pahalı olması nedenleriyle aşılı fide üretiminin ülkemizdeki gelişimi son derece durgun seyretmektedir. Bu nedenle; aşılı fide üretimi tesis eden şirketlere tesis ve donanım desteği, satın alanlara girdi desteği sağlanmalıdır.

2) Aşılı fide üretim tesisi aynı anda hem anaç hem de kalem üretimi gerçekleştirmesinden dolayı aşısız fide tesisine göre %50 kapasite ve daha az vardiya ile çalışmak durumundadır.

Bu durum, fide üreticileri için caydırıcı bir etkendir. Aşılı fidenin desteklenmesi, bu üretim yöntemini caydırıcı olmaktan çıkartır.

3) Üretimde muayene ücreti muafiyeti sağlanmalıdır.

4) Aşılı fide üreten işletmelerde mevsimlik işçi sınırı (mevcut İş Yasası'na göre 50 işçiye kadar kıdem ve ihbar tazminatından muaf) kaldırılmalıdır.

4.2.3.2. Düz Fide (Aşısız) Alımının Desteklenmesi

Aşılı fide üretimini desteklemek amacı ile aşılı fideye yapılacak ayrıcalıklı desteğin yanında, aşısız fide alan çiftçilere de destek sağlanarak, çiftçinin kayıt dışı üretiminin önüne geçilmiş olunur.

4.2.4. Süs Bitkileri Üreticilerinin Desteklenmesi

Günümüzde artık gıda kadar önemli bir hâl alan süs bitkileri sektörü, insan psikolojisinin ve sağlıklı nesiller yetişmesinin de bir parçasıdır. Büyüyen ve gelişen şehirlerde nefes alanları yaratmak ve gelecek nesillere çevre bilincini aşılamak bu sektörün sorumluluklarındandır. Tüm bunların yanında taraf olduğumuz AB yeşil mutabakat gereğince yeşil alanları artırmak, karbon emisyon oranlarının azaltılmasına katkı sağlamak için süs bitkileri üretimini artırmak zorundayız.

Son yıllarda süs bitkileri sektörü ihracatta iyi bir ivme kazanmış ve 2022 yılında yaklaşık 73 milyon dolar ihracat fazlası vermiştir.

Uluslararası pazarda değişen dengeleri ülkemiz lehine çevirebilmek için sektördeki kayıt dışılığı önlemek ve kaliteli üretimi artırmak gereklidir.

Tarımda mevcut destekleme modeline göre belirlenen destek kalemlerinden süs bitkileri sektörü faydalanamamaktadır. Sektörün tamamını kapsayan ve ihtiyaçlarına yönelik yeni bir destekleme modeli hem sektörün kayıt altına girmesini sağlayacak, hem de sektöre ivme kazandıracaktır.

Süs Bitkileri sektörünün desteklenmesi, işletmelerin; devamı, modernizasyonu ve geleceğe dönük yatırımlarla büyüyebilmeleri açısından da oldukça önemlidir. Ancak hâlen süs bitkileri sektörü için oluşturulmuş bir destekleme modeli bulunmamaktadır.

Oluşturulacak destekleme modeli pazarlamaya, yatırıma, kaliteli üretime yönelik olarak planlanmalıdır.

Süs Bitkileri sektörü için işletmenin; üretim, ticaret, istihdam kapasitesi, çevre duyarlılığı, intansif tarım, vb. durumlarını dikkate alan bir destekleme modeline geçilmelidir.

4.2.5. Tohum Dağıtıcılarının Desteklenmesi

KOBİ desteklerinden tohumluk bayilerinin de istifade etmesi ve kümeleşme oluşturanlara tohumluk ambarı vb. yapılmasında kredi veya hibe verilmesi sağlanmalıdır.

4.2.6. Tohum Sanayicileri ve Üreticilerinin Desteklenmesi

TİGEM arazileri; AR-GE çalışmaları, orijinal tohumluk üretimi ve izolasyon mesafesi gerektiren türlerin tohumluklarının üretimi amacına yönelik olarak, özel şartlarla ve daha düşük kira bedeli ile sektörün kullanımına sunulmalıdır.

TAGEM tarafından geliştirilen hat ve yarıyol materyalinin sektör kullanımına sunulmasındaki şartlar, sektör lehine yapıcı ve teşvik edici olmalıdır.

Sektör, çeşit ıslahı ve tohum teknolojileri AR-GE çalışmaları konusunda isteklidir. Özel sektör AR-GE faaliyetlerinin özendirilmesi amacıyla; tohumculuk AR-GE desteklerinde proje hazırlama, uygulama ve bilgiye ulaşım gibi konularda pozitif bir ayrımcılığa gidilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

4.2.7. Tohum Yetiştiricilerinin Desteklenmesi

Sertifikalı tohum yetiştiriciliği ciddi bir bilgiye sahip olmayı gerektiren bir iştir.

Tohum yetiştiricisi; tohumun safiyetini sağlayacak şartlardan biri olan ön bitki şartının önemini, karışıklığı önleyici olarak ekim makinesi, hasat makinesi, taşıma römorkları ve depoların temiz olmasının gerekliliğini bilmelidir. Tohum yetiştiricisi; tohumluk olacak mahsulün içerisinde tip dışı, yabancı ot ve diğer türlerin olmamasını, hibrit tohum yetiştirmelerinde ekim normlarını, ana ve baba hatların tip dışı olanlarını ve ana sıraların toz vermemesi gerektiğini, hibrit üretimlerinde izolasyon mesafesini, kenar tesiri ekmek gerektiğini ve gerektiğinde döllenmeyi artırıcı tedbirler almak gerektiğini de bilmelidirler.

Bütün bu şartları bilmelerini ve sağlamalarını beklediğimiz yetiştiriciler desteklenmelidir.

Yetiştirici destek almaya başladığında, desteği kaybetmemek adına tohum üreticisi ve sanayicisi ile iş birliği yapacak ve kendisine düşen görevleri de en iyi şekilde yerine getirecektir. Bu şekilde tohum yetiştirme talebinde devamlılık sağlanabilecektir. Sanayici işini iyi yapan yetiştirici ile çalışma şansı bulacak ve tercih yapma hakkı elde edecektir.

Desteklemeler sayesinde tohum yetiştiriciliği cazip hâle geleceği için yetiştirici sayısında değişkenlik azalacak, dolayısıyla bu kitle için hizmet sağlamak kolaylaşacaktır.

Desteklemelerle oluşan yetiştirici kitlesinin bilgi birikimi de artacağından tohumlukların tarla kontrollerinde tohumluk vasfını kaybetme riski azalacak, üretim yaklaşık %20 oranında artacaktır.

Tohum yetiştiricileri şu şekillerde desteklenebilir:

1) Tohumluk yetiştirme amaçlı almış olduğu sertifikalı tohumluğa verilecek olan destek, çiftçilere verilen sertifikalı tohumluk kullanım desteğinden %100 oranında daha fazla verilebilir.

2) Yetiştiricinin elde etmiş olduğu sertifikalı tohum olacak ürüne, çiftçiye verilen destekten %50 oranında daha fazlasının verilmesi şeklinde olabilir.

3) Tohum yetiştiricileri, sözleşmeli üretimde uygulanan alan bazlı desteklemeler kapsamına alınabilir.

4) Tohumluk üretimi, menşesi/kademesi belli tohumlukların belli bir amaca yönelik ekildiği "yetiştirici" tarlalarından başlayan bir süreci kapsamaktadır. Mevzuattaki tanımı ile "yetiştiriciler" tarlalarındaki üretimlerini normal mahsul üreticilerinden farklı ve bir bakıma "İyi Tarım Uygulamaları" çerçevesinde, özel bir ihtimamla yapmaktadır.

Mevzuattaki tanımı ile "yetiştiriciler" tarlalarındaki üretimlerini normal mahsul üreticilerinden farklı ve bir bakıma "İyi Tarım Uygulamaları" çerçevesinde, özel bir ihtimamla yapmaktadır.

Sertifikalı tohumluk üretiminde ilk basamak olan yetiştiricilerin, Bakanlığımızca desteklenen ***"İyi Tarım Uygulamaları"*** kapsamına alınması ve bu bağlamda desteklenmeleri, hem üreticilerin sözleşmeli yetiştirici çiftçi bulmalarını kolaylaştıracak hem de miktar ve kalite itibarıyla tohumluk üretimine büyük bir ivme kazandıracaktır.

4.3. Problemler ve Çözümler

4.3.1. KDV Uygulamalarından Kaynaklanan Problemler

Tohumluklara uygulanacak KDV oranları 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 28'inci maddesinde ekli II sayılı listenin A/5 bölümünde belirtilmektedir.

13 Şubat 2022 tarih ve 31749 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5189 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'na göre sebze fidesi üretiminde KDV %1'e indirilmiştir. Buna rağmen müşteriye ait tohumdan fide yetiştirilmesi işi hizmet vermek olarak değerlendirilerek genel oranda (%20) katma değer vergisi uygulamasına devam edilmektedir.

Fide işletmelerinde, fide üretiminde kullanılan 20'ye yakın girdi (torf, perlit, vermikülit, zirai ilaç, gübre, strofor, viyol, enerji vb.) bulunmaktadır. Bu girdilerden her biri, tohumda olduğu gibi tedarikçiler tarafından temin edilmektedir. Bu nedenle de fide üretimini Kanun'un bu maddesine dayanarak "hizmet vermek" olarak tanımlamak mümkün değildir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında özet bir değerlendirme yaparsak:

1) Fide üretimi fason üretim yolu ile verilen bir hizmet olmayıp tam anlamı ile gerçek bir üretimdir. Yukarıda sözü edilen Karar'da sebze tohumlarına uygulanan KDV %1 olarak belirlenmiştir. Fidelere uygulanan KDV'nin de her durumda %1 olması hâlinde çiftçi nezdinde tartışma yaratan bu karışıklık da önlenmiş olacaktır.

2) Süs bitkileri sektöründe de benzer bir problem vardır. Bu alanda devlete ait orman fidanlıklarına KDV uygulanmazken, özel sektörden %20 KDV tahsil edilmektedir. Bu durum da devletle özel sektör arasında haksız rekabet ortamı yaratmaktadır.

3) KDV uygulamalarındaki problem tohumlar için de geçerlidir. Yukarıda sözü edilen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile çim bitkileri hariç tohumlarda KDV %1'e indirilmiştir.

29.3.2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ise tüm sertifikalı tohumluklarda (süs bitkileri hariç) KDV oranı %1'e indirilmiştir.

Sonuç olarak, KDV oranlarındaki bu farklılıklar giderilmeli ve tüm tohumluklarda (tohum, fide, fidan ve süs bitkileri) KDV %1 olarak uygulanmalıdır.

4.3.2. Tarımsal Krediye Erişimde Yaşanan Problemler

4.3.2.1. Tohumculuk sektörü ağırlıklı olarak T.C. Ziraat Bankası tarafından, ***"T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince (TKK) Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli (sıfır faizli) Yatırım ve İşletme Kredisi"*** imkânlarından faydalanmaktadır.

Ancak bu kredinin kullanımında bazı problemler yaşanmaktadır:

- Banka şubeleri arasında aynı konularda farklı kredilendirme uygulamaları yapılabilmektedir.

- Bu kredilerin kullanımında AR-GE öncelikli olmalı, AR-GE kredilerinin vadesi en az 10 yıla çıkarılmalıdır.

- İşletme ve yatırım kredilerinin süreleri ve üst limitleri arttırılmalıdır.

- Geri ödeme planlarının kullanıcıya göre şekillendirilmesinde fayda vardır.

- Teminat şartları hafifletilmelidir.

4.3.2.2. Dış Ticaret Odaklı Kredi

Bu konuda da bilhassa; ihracata yönelik yatırım, AR-GE, üretim ve pazarlama gibi konular olmak üzere, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ihracat kredi kuruluşları vardır.

Türkiye'de de örnek olarak, Türkiye İhracat Kredi Bankasının (Türk Eximbank) belirlediği standartlara uygun şirketlere kullandırılan ve ihracat taahhüdü doğuran kredileri mevcuttur.

Bu kredilerin faiz oranları Eximbank tarafından piyasa faizine göre daha düşük olarak belirlendiği için faiz avantajı söz konusu olabilmektedir. Ayrıca; vergi, resim, harç ve KKDF istisnasından da yararlanılmaktadır.

Bu kredileri kullanmada finans çeşitlerinin elverişsiz ve pahalı olması, yüksek komisyon ve faiz oranları, krediye ulaşım ve kullanım şartlarının zorluğu, bankacılık sektörünün yenilikçi/yaratıcı finansal çözümler üretememesi ve tahsil edilemeyen ihracat alacakları gibi sorunlar mevcuttur.

Tohumculuk sektörü, emek yoğun bir sektör olup tohumluk üretiminin yanı sıra; inşaat, nakliye, plastik, ambalaj, etiketleme gibi sektörleri de desteklemekte ve bu geniş yelpazesiyle önemli ölçüde istihdam sağlamaktadır. Oldukça yoğun rekabetin yaşandığı sektörde işletmelerin; devamı, modernizasyonu, geleceğe dönük yatırımlarla büyüyebilmeleri ve uluslararası alanda rekabet avantajı elde edebilmeleri önemli oranda finans gerektirmektedir.

Bunun da ancak devlet destekli tarımsal kredilerden sağlanabileceği açıktır. Sübvansiyonlu kredilerin Halkbank ve Vakıfbank gibi diğer kamu bankalarından da kullandırılması ile rekabet ortamının oluşması ve rekabetin getirdiği iyileşmenin uygulamaya yansıması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, sektörün finans ihtiyacının çözümünde sektöre uygun modellerin ve uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir.

4.3.2.3 Birliklere Üyelik Şartının Takibi

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun alt birliklerle ilgi 5. bölümünün üyelikle ilgili olan 17. maddesinde ***"Tohumculukla ilgili faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, faaliyet konuları ile ilgili alt birliğe üye olmak zorundadır."*** ifadesi yer almaktadır. Buna rağmen birliklerimize üye olmadan faaliyet yürütenlerin olduğu görülmektedir.

Bakanlığın il müdürlüklerince bu durum daha yakından takip edilmeli ve önlenmelidir. Ayrıca her türlü kamu alımlarında ve desteklemelerde alt birlik üyeliği aranması şart olmalıdır.

Alt birliğe üyelik kontrolünün, üretici belgesi verilmesi ve yenilenmesinde 30 gün süre verilerek, üyelik belgesi sunmayanların yetki belgesinin iptal edilmesi sertifika düzenlenmesi aşamasında yapılması ve elektronik veri tabanına girişte, alt birliklere kontrol ve onay yetkisinin verilmesi etkili bir uygulama olacaktır.

4.3.3. Kaçak Satışların Önlenmesi

Tohumculuk Kanunu ile artan standartlar ve kalite, üretim maliyetlerinin de yükselmesine yol açmıştır.

Diğer taraftan; piyasada kontrol edilmemiş, sertifika ve etiket almamış kayıt dışı tohumluklar ile birliklere üye olmadan tohumluk üretip pazarlayanlardan dolayı haksız rekabet oluşmakta; kaçak ve kayıt dışı, teknik denetim ve kontrolleri yapılmayan üretimlerin fiyatlarının daha ucuz olması nedeniyle, yasal olarak beyannamesi verilen, tarlada ve laboratuvarda teknik, kalite ve hastalık kontrolleri yapılan tohumluk üreten üreticilerin ürünleri ellerinde kalmaktadır.

Ayrıca özellikle internetteki veya televizyon kanallarındaki reklamlar ile satışı yapılan tohumlukların kaçak üretim olup olmadığının kontrol edilmesi, piyasa denetimlerinin artırılarak kaçak üretimlerin ve satışların engellenmesi gerekmektedir.

Ancak ceza ile kontrolün sağlanması her zaman yeterli olmamaktadır. Etik kurallara uyulması sağlanarak ve ödül sistemi uygulanarak sertifikalı tohumluk kullanımının cazip hâle getirilmesi de düşünülebilir. Sertifikalı tohumluk kullananların bu tohumluktan elde ettikleri mahsule farklı prim uygulamasına geçilerek sertifikalı tohumluk kullanımının artırılması ve rekabet oluşması sonucu kalitenin de yükselmesi sağlanacaktır.

4.3.4. Mevsimlik İşçi Kullanımı ile İlgili Sorunlar

Mevcut İş Yasası'nda 50'ye kadar işçi çalıştıran tarım işletmeleri, sezonluk işçilerin sezon sonu çıkışlarında ihbar ve kıdem tazminatından muaf tutulmaktadır. Özellikle fide işletmelerinin aşılı fide üretimine geçmesiyle birlikte aşısız fide üretiminde 40-50 işçi düzeyinde bulunan sigortalı işçi sayısı, bu tür işletmelerde bir anda 150-200'e çıkmaktadır.

Bu durumdaki tarım işletmeleri, 50'den fazla sigortalı işçi çalıştırdıkları için ihbar ve kıdem tazminatı muafiyeti hakkını kaybetmektedirler. Bu durumun da acilen düzeltilmesi gerekmektedir.

4.3.5. Döner Sermaye Ücretlerinin Yüksekliği

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığınca döner sermaye ücretleri her yıl düzenli bir şekilde arttırılmaktadır. Ülkemizin tarımı için stratejik bir girdi olan tohumluğun; üretimine, ithaline veya ihracına ilişkin iş ve işlemlerden alınan ve her yıl artarak devam eden ücretlerin fazlalığı, tohumculukta maliyeti arttıran temel unsurlardan biri hâline gelmiştir.

Fidan ve üretim materyalinde parsel kontrol, etiket ve analiz ücretlerinin yüksekliği nedeniyle, kayıtlı üretimler kaçak üretimlerle rekabet edememektedir.

Özellikle ihracata yönelik tohum, fide, fidan ve süs bitkilerinden alınan bitki sağlığı raporu düzenlenmesine esas kontrol ücretlerinin yüksekliği ve ihra-

cattan alınan diğer ücretler ülkemizin ihracatını olumsuz etkilemektedir.

Sektöre yük getiren ve rahatsızlık veren bu ücret artışları, ülkemizin tohumculuğunun geliştirilmesi için daha düşük tutulmalı ve ücretlerin belirlenmesi çalışmalarına sektörün de katılımı sağlanmalı, ücretler; analiz, kontrol ve düzenlenen evrakların maliyeti esas alınarak belirlenmelidir.

4.3.6. Tohumculuk İşletmelerinin Sanayi İşletmesi Sayılmaması

Tohumculuk işletmeleri, 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu kapsamında sanayi işletmesi olarak değerlendirilmemektedir.

Tarladan hasat edilen materyal, mevcut hâliyle tohumluk değildir. Bu materyal, tohumculuk şirketleri bünyesinde kurulmuş olan bir fabrika ya da tesiste işleme hattı boyunca, sanayi yöntemleri kullanılarak; prosesten geçirilme, kurutulma, temizlenme, boylanma, ilaçlanma, kaplanma, ambalajlanma ve depolanma gibi sıralı muamelelere tabi tutulmak suretiyle teknik, yasal ve ticari anlamda tohumluk niteliğine kavuşturulur. Bu sebeple, tohumculuk işletmelerinin sanayi işletmesi sayılması gerekmektedir.

Tohumculuk işletmelerinin, özellikle küçük ölçekli olanların, karşılaştıkları en önemli handikaplardan birisi sermaye yetersizliğidir. Bu şirketlerin sanayi işletmesi olarak kabul edilmesi ile hâlihazırda uygulanmakta olan desteklerle birlikte sanayi kavramı kapsamındaki desteklerden de yaralanmaları mümkün olacak ve üretim kapasiteleri artacaktır. Böylece sertifikalı tohumluk üretiminin artırılmasına ve dolaylı olarak da kaliteli üretim ve pazar imkânlarının artması ile ülke ekonomisine fayda sağlanmış olacaktır.

4.3.7. TİGEM Arazilerinin Kiralanmasındaki Sorunlar

Özellikle geniş arazilerinin; münavebeli ekim sistemine, izolasyon gereken fidan damızlıkları ve yabancı tozlanan bitki türlerinde tohum üretimine uygun olması dolayısıyla tercih edilen TİGEM arazilerinde yıllık kira ücretinin çok yüksek olması, kira ödendiği hâlde teminat alınması, sözleşmede yer alan gecikme cezasının yüksek olması nedeniyle TİGEM arazilerini kiralamak cazip olmamaktadır.

TİGEM arazilerinin fidan üreticilerine kiraya verilmesinde sektörün yapısı ve ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sözleşme şartları belirlenmediği için problemler yaşanmaktadır.

4.3.8. Tohumculukla İlgili Bilgi Kirliliği

Tohumculukla doğrudan ilgisi ve konu uzmanı olmayan, yeterli bilgisi de bulunmayan birtakım kişilerin bilmeden veya kasıtlı olarak doğru olmayan, bilimsellikten uzak bilgiler açıkladıkları ve bazı iddialar öne sürdükleri görülmektedir. Bu durum, kamuoyunda bilgi kirliliğine ve kafa karışıklığına sebep olmakta ve sektörün yakaladığı ivmeyi olumsuz olarak etkilemektedir. Sektör olarak bu konu yakından takip edilmekte, gerekli düzeltme ve tekzipler yapılmaktadır.

Tohumculukla ilgili kamuoyu oluşturulması ve bilgi kirliliğinin önlenmesi konusunda Bakanlığın desteği önemlidir.

Bakanlığın bu konuda sektörle birlikte çalışması ve her platformda bu desteğin verilmesi; sektörü daha da güçlendirecek ve yakalanan ivmenin artarak sürdürülebilmesine katkıda bulunacak, aynı zamanda kamuoyunun da bu konuda daha rahat olmasını sağlayacaktır.

4.4. Sertifikalı Tohumluk Üretimi Nasıl Artırılabilir?

- Sertifikalı tohumluk üretiminin artırılması; tohumluk üreticilerinin bilgi, tecrübe, kabiliyet ve üretim kapasiteleri yanında doğrudan ve dolaylı diğer bazı hususlarla da ilgilidir.

- Sertifikalı tohumluk kullanımında tohumluğun her yıl yenilenmesi esas alınmalıdır. Tohumculuk sektörümüzün altyapısı ve kapasitesi, talebe bağlı olarak, hâlihazırda üretilen sertifikalı tohumluk miktarından fazlasını üretecek durumdadır.

- Bununla birlikte, ülkemizin tohumculuğunun arzu edilen seviyede üretim artışını sağlaması ve yeni pazarlara açılımı gibi hususlarda, var olan desteklemelerin artırılarak devam ettirilmesi ihtiyacı vardır.

- Bu noktadan bakıldığında; ülkemizde sertifikalı tohumluk üretimini artırmak için altyapı ve kapasite artırımından ziyade, sertifikalı tohumluk kullanımının artırılması ve bu konuda daha da fazla destekleme ve ödemelerin zamanında yapılması önem taşımaktadır.

- Tohumluk üretimini olumlu etkileyecek bir diğer husus ise, bilhassa fidan damızlığı ve patates tohumluğu üretiminde temiz arazi bulmaktaki güçlüklerin giderilmesi ile birlikte, yabancı döllenen türlerde gerekli izolasyon mesafelerini sağlayacak arazi teminidir.

Bunun için, TİGEM arazilerinin üreticilere kiralanmasındaki kira bedellerinin düşürülmesi yanında, ayrıca alternatif kamu arazilerinin de uzun süreli ve makul fiyatlarla üreticilere kiralanması çözüm olarak görülmektedir.

- Sertifikalı tohumluğun üretimi kadar tanıtımı ve çiftçilerin bu konuda bilinçlendirilmeleri ile sertifikalı tohumluk kullanımının özendirilmesi ve bu konuda sektörle birlikte çiftçi eğitimlerinin yapılması önemlidir. Bu hususta, kamu kanalıyla yapılacak çiftçi eğitimi ve yayım çalışmalarında bir nevi kampanya şeklinde bu konuya ağırlık verilmesinin de çok büyük faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

- Kamunun tohum, fidan ve süs bitkileri alımlarında birlik üyeliği ve yerli

üretim şartı aranmalı, alımlar üreticiden ve bayilerden yapılmalıdır.

- Fidan sertifikasyon sürecinin daha hızlı ilerlemesi için tedbirler geliştirilmeli ve özel sektöre yetki verilmelidir.

- Organize tarım bölgeleri mevzuatı bir an önce tamamlanıp bu alanlar süs bitkileri, fidan ve tohumculuk faaliyetlerinin hizmetine sunulmalıdır.

- Kayıt dışı, kaçak ve sertifikasız tohumluk satışları önlenmelidir.

- Üretimin artırılması için önemli görülen diğer bir husus ise, bizatihi bu işi yapan üreticilerin, meslekleri ile ilgili bilgi ve teknoloji kullanımındaki eksikliklerinin giderilmesidir.

Bu konuda üretim sürecinin her aşamasına dair, Bakanlığımız ve özel sektör iş birliği ile planlı ve programlı eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.

4.5. Tohumluk Dış Ticareti Nasıl Artırılabilir?

- Türkiye tohumculuk endüstrisinde özel sektör girişimciliğinin giderek ön plana çıkması, ülkenin uluslararası ticari ve teknik ilişkilerine farklı bir

boyut getirmiştir. Bunun sonucunda, diğer ülkeler ile tohumculuk konusunda tesis edilen iş ve ticaret ilişkileri ile rekabet gücü artmış ve çeşitlenmiştir.

Bu kapsamda, tohumculuk sektörümüz bir taraftan iç piyasa ihtiyaçlarımızı karşılarken, diğer taraftan da dış pazara açılmanın çabası içerisindedir.

- Tohumculuk sektörü, tohum üretimi ve ticareti ile ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla devamlı temas hâlinde, toplantılara katılım, bilgi ve teknoloji paylaşımı faaliyetlerini sürdürmektedir.

- Ayrıca ihracatımızın artırılması, dış pazarda tohumculuğumuzun tanıtımı ve firma ilişkilerini geliştirmek amacıyla, potansiyel ülkelere projeli ve devlet destekli dış ticaret heyetleri inceleme gezileri ve toplantıları düzenlemektedir. Bu tür faaliyetlere Bakanlığımız ve bu faaliyetlere destek sağlayan T.C. Ticaret Bakanlığı yetkililerinin de katılmaları bu ziyaretlerden beklenen faydayı artırmaktadır.

- Ancak ihracatımızın artırılmasında beklenen nihai faydanın sağlanması için ilgili bakanlıklarımızın (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı ve T.C. Ticaret Bakanlığı) gidilen ülkelerdeki resmî prosedürler konusunda gerekli anlaşmaları, karantina ve tohumculukla ilgili mevzuat uyumlarını sağlamalarına ihtiyaç vardır.

- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan ve değişik ülkelere gönderilen risk analiz raporlarının ilgili ülkelerde takibinin yapılması ve raporların kısa sürede sonuçlandırılması, Türkiye'yi o ülkeye tohumluk ihraç edebilir ülkeler listesine sokacaktır ki bu ihracatın başlatılması için olmazsa olmaz bir çalışmadır.

- Resmî yollardan bu iş ve işlemler tamamlanırken, özel sektör tarafından da ilgili bakanlıkların uzman ve veri desteği ile ihracatta potansiyel ülke değerlendirmelerinin ve tohumluk ihtiyaç ve pazar durumlarının güncel olarak üretici üyeler ile paylaşılması amacıyla ***"Dış Ticaret İstihbarat Portalı"*** gibi bir uygulamanın hayata geçirilmesi gerekmektedir.

- Tohumda dış ticaretin başlatılması, o çeşidin ihraç edilecek ülkede kayıt altına alınmasına bağlıdır. Bu ise ülkemizde de olduğu gibi en az iki yıllık süreyi kapsamakta ve önemli bir kaynak gerektirmektedir. Türkiye'de tescil edilmiş ve ihracat potansiyeli olan çeşitlerin diğer ülkelerde kayıt altına alınması, teknik ve mevzuatla ilgili başvuru kılavuzu hazırlanması ve mali konularda destek sağlanması gereklidir.

- Son yıllarda mülga T.C. Ekonomi Bakanlığı mali desteği ile yapılan çalışmalar, dünyada tanınırlık ve güven ortamı açısından olumlu sonuçlar doğurmuştur. Ancak atılan bu adımların sürekli olarak Bakanlık ve özel sektör tarafından iş birliği içinde takibi gerekmektedir. Bu faaliyetler ise ancak Bakanlığın tarım müşavirlikleri ve sektör kanalı ile yerine getirilebilir.

- Süs bitkileri sektörü, "dâhilde işleme rejimi"nden faydalandırılmalıdır.

- Tohumculuk sektörüne ihracat desteği verilmelidir.

- Serbest ticaret anlaşmalarındaki sektörün önündeki teknik engellemeler kaldırılmalı, ticarette kolaylık sağlanmalı ve anlaşmalara ihracatı artırıcı maddeler konabilmelidir.

- Yetiştirilen ürünlerin depolama kayıplarını azaltmaya yönelik projeler ve teknikler geliştirilmelidir.

TOHUM GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

5

YAPILACAKLAR

5. YAPILACAKLAR

Bütün bu uygulamada karşılaşılan darboğazlar, problemler ve ihtiyaçlarla birlikte sektörün de yapması gereken birtakım iş ve işlemler, alınması gereken önlem ve sorumluluklar vardır.

5.1. Yönetişim

Sektöre daha iyi hizmet verebilmek adına birliklerin kurumsal yapılarının ve kapasitelerinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla 5 yıl için hazırlanan stratejik plan uygulanacaktır. Bu kapsamda; birlik bünyelerinde ihtiyaç olan uzmanlık alanlarında (teknik, hukuk, dış ticaret, pazarlama, bilişim vb.) birimlerin oluşturulması işi tamamlanacak ve buna uygun personel istihdamı sağlanacak, sektör paydaşları arasında bilgi paylaşımı, iletişim ve iş birliğinin artırılması için çalışılacak ve sektöre yönelik bilgi kirliliğinin önlenmesi ile tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

5.2. AR-GE ve Yenilikçilik

Sektörün gelişmesinde en önemli gücün AR-GE olduğu bilinciyle hareket edilecektir. Bu kapsamda; dünyada ve ülkemizde sektördeki bilimsel ve teknolojik gelişmeler takip edilerek üyeler sürekli bilgilendirilecek, AR-GE çalışmalarının artması için destek verilecek, bu alandaki altyapının güçlendirilmesi için çalışılacak ve yerli gen kaynaklarından bitki ıslahı programlarının oluşturulması ve bunlardan çeşit geliştirmede faydalanılması konularında çalışmalar yapılacaktır.

5.3. Rekabetçilik

Sektörün rekabet gücünün arttırılabilmesi için çaba gösterilecektir. Bir taraftan üretim maliyetlerinin azaltılabilmesi için gerekli çalışmalar yapılırken diğer taraftan da ihracat imkânlarının artırılması için çalışılacaktır.

Türkiye tohumculuğunun uluslararası düzeyde rekabet edebilmesi, ancak bu rekabette var olabilecek kendi çeşitlerini ve markalarını üretmesiyle mümkün olabilecektir. Sektörün kendi çeşit ve markalarını üretebilmesi için gerekli olan insan kaynağı, altyapı ve finans gücünü arttırabilecek tedbirler alınacaktır.

5.4. Kayıt Dışılık ile Mücadele

Yapılacak mevzuat düzenlemeleri ile etkin piyasa denetiminin yapılması, bu denetimlerde birlik veya ilgili alt birlik yetkililerinin yer almasının sağlanması için çalışma yapılacaktır.

Piyasada üretim ve satış yapan, ilgili alt birliklere üye olan üreticilerin etik kurallara uymaları için gerekli tedbirlerin alınması yönünde çaba sarf edilecektir.

Haksız rekabetin önlenmesi, tarımsal üretimin artırılması, çiftçi/tohumluk kullanıcısının korunması amacıyla kaliteli, ismine doğru, hastalık ve zararlılardan ari, tohumluk standartlarına uygun tohumlukların üretimi, satışı konularında ve kayıt dışılıkla mücadele için her türlü çaba gösterilecektir.

HEDEFLER

6. HEDEFLER

Tohum, artan dünya nüfusunun besin ihtiyacının karşılanması için bitkisel üretimde verim ve kalitede temel girdilerden ve gıda zincirinin önemli halkalarından biri olmasından dolayı, ticari olmaktan daha da öte stratejik bir önem kazanmıştır.

Bu öneme binaen tohumculuk sektörü, gerek dünya ölçeğinde gerek ülkemizde gelişmesini sürdürmek zorundadır.

Bu gelişimi sağlayacak önemli faktörlerin başında, küresel anlamda gelişme eğilimini dikkate almak suretiyle, ülkelerin kendi şartlarına uyan millî politikalarının belirlenmesi gelmektedir.

Ülkemizin tohumculuk politikaları da bu yönde ilerletilerek gerek kamu gerek özel sektör bağlamında belirlenen hedefler doğrultusunda hazırlanmaktadır. Sektördeki bu olumlu ivmenin, kamunun da büyük desteği ve pozitif ayırımcılığı ile birlikte daha da artması, sektörün kendi çeşit ve markalarını üretebilmesi için gerekli olan insan kaynağı, altyapı ve finans gücünü arttırabilecek tedbirlerin belli bir program dâhilinde ele alınması beklenmektedir.

Şu anda Türkiye, dünya tohum ticaretinde 11. sırada, fidanda 8. sırada yer almaktadır. Hedefimiz, önümüzdeki yıllarda bu sıralamalarda daha yukarılara gelmektir.

TOHUM
GELECEKTİR
SEED IS THE FUTURE

Gıda güvenilirliğini
ön planda tutan,
sürdürülebilir ve uluslararası
düzeyde rekabetçi
bir tohumculuk
sektörü olmaktır.

VİZYONUMUZ

TÜRKTOB

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

Ehlibeyt Mah. Tekstilciler Cad. No.: 21 Libra Kule Kat:1 Balgat/Çankaya/ANKARA

T: 0 312 472 81 72 - 73

F: 0 312 472 81 93

www.turktob.org.tr

turktob@turktob.org.tr